

Світлана Свінтковська, Лідія Верготі,
Світлана Ткаченко, Олена Реу

Українська Мова

«Українська мова та читання»
підручник для 2 класу
з навчанням молдовською мовою
закладів загальної середньої освіти
(Частина II, з аудіосупроводом)

Харків
2019

УДК 81=161.2

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України від 28.03.2019 № 407)

**Видано за рахунок державних коштів.
Продаж заборонено**

С.А. Свінтковська, Л.Т. Верготі, С.І. Ткаченко, О.І. Реу

УКРАЇНСЬКА МОВА: підручник для 2 класу з навчанням молдовською мовою закладів загальної середньої освіти (з аудіосупроводом) / С.А. Свінтковська, Л.Т. Верготі, С.І. Ткаченко, О.І. Реу – Харків: Соняшник, 2019. – 128 с.: іл.

ISBN 978-617-7673-08-7

Підручник містить різноманітні види робіт: творчі й практичні вправи, переклад із молдовської мови українською, кросворди, ребуси, тестові завдання, інтегровані завдання. Тексти до уроків читання пізнавальні, спрямовані на розвиток особистісних цінностей, до текстів подано цікаві запитання й завдання. Такий підхід надає змогу комплексно реалізувати завдання шкільної мовно-літературної освіти. Оригінальні умовні позначення допоможуть зорієнтуватися в підручнику.

УДК 81=161.2

Аудіосупровід до підручника Ви знайдете за посиланням

<https://lib.imzo.gov.ua/>

© С.А. Свінтковська, Л.Т. Верготі, С.І. Ткаченко, О.І. Реу
© ТО «Соняшник», оригінал-макет, художнє оформлення, 2019

ISBN 978-617-7673-08-7

НОМІНАТИВНЕ ЗНАЧЕННЯ СЛОВА. ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ПЕРЕКЛАДНИМ СЛОВНИКОМ

1.1 Розгляньте малюнок. Запишіть слова. Що вони називають або на що вказують?

2.1 Ознайомтесь із перекладними словниками.

2.2 Перекладіть слова *fericire, a gîndi, bucuros* українською. Скористайтесь перекладним словником.

3.1 Розгляньте малюнки. Напишіть слова українською, молдовською й англійською мовами за зразком. Зразок. *Книга – carte – book*

4.1 Перекладіть речення з молдовської мови українською.

Noi învățăm în clasa a doua. Clasa noastră este prietenoasă.

5.1 Перекладіть українською мовою подані слова.

Nas, cinci, copii, eu, frumos, lîngă, verde, șterge, cîntă, voi, zece.

§2

СЛОВА – НАЗВИ ПРЕДМЕТІВ, ОЗНАК, ДІЙ

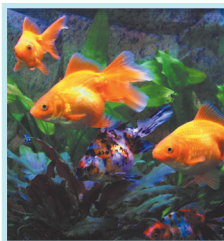
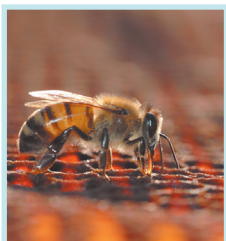

6.1 Прочитайте слова. На що вони вказують?

мама	щасливий	працювати
дощ	маленька	розмовляти
горобець	червоне	дружити
дерево	веселі	читати

7.1 Розгляньте малюнки, назвіть кого на них зображено.

7.2 Доберіть до слів – назв предметів слова – назви дій і слова – назви ознак.

8.1 Прочитайте текст, замініть малюнки словами.

В одному густому жив . Одного разу прийшли в ліс . Катруся побачила їжачка, торкнулась і заплакала. Вона вколола . А їжачок накритися і швидко сховався в темну .

**8.2 Які слова ви додали? На що вони вказують?
Знайдіть у тексті слова – назви ознак і слова – назви
дій.**

9.1 Складіть речення за малюнком.

**9.2 Доберіть до слів – назв предметів слова – назви
ознак за зразком.**

Зразок. *Символ – символічний.*

Україна – ..., рід – ..., калина – ..., патріот –

9.3 Складіть із одним словом речення.

**10.1 Запишіть слова в три колонки: у першу –
слова – назви предметів; у другу – слова – наз-
ви дій; у третю – слова – назви ознак.**

Добрий, читає, гратися, чистий, сонячний, небо,
учитися, птах, людина.

РІЗДВЯНІ ГОСТИНЦІ

Були ми у лісі
І там на ялинці
Для звірів лишили
Різдвяні гостинці.
Для білки – горіхів
Смачненьких торбину,
Для зайця – велику
Солодку морквину.
А поряд на гарний
Біленький пеньочок
Ми сіна для лося
Поклали жмуточок.
Для лиски – ковбаску,
Синичкам – зерняток,
Гостинців для всіх
Ми лишили багато.
Аж бачимо – вуха
Стирчать у ялинці,
Сіренькі, гарненькі,
Немов на картинці.
І хтось там зітхає
І хлипає гірко:
Повісьте й для вовка
Гостинчик на гілку.
Оксана Кротюк

Гостинці – cadouri, daruri
Стирчать – a ieși în afară
Жмуточок – legătură, smoc
Хлипає – scîncește

1. – У яку пору року відбуваються події, що описуються у вірші? Чому ви так вважаєте?
 - Для кого на ялинці залишили гостинці?
 - Що у вірші вас здивувало найбільше? Чому?
 - Хто попросив про те, щоб і для вовка повісили гостинчик? Доведіть свою думку.
 - Про які риси вдачі свідчить прохання зайців?
 - Чи отримали ви на Різдво подарунки? Чи обдаровували когось?
 - Що приємніше – отримувати подарунки чи робити? Чому?
 - Які інші зимові свята відзначають в Україні та світі? Чому свято є важливим?
2. Запишіть за алфавітом слова, що позначають предмети-гостинці, які отримали звірятка.
3. Знайдіть у вірші й прочитайте слова, що називають ознаки, за якими ми впізнаємо зайчика. Укажіть кількість складів у цих словах.

§3

СЛОВА, ЩО ВКАЗУЮТЬ НА ОСОБУ, НА КІЛЬКІСТЬ. СЛУЖБОВІ СЛОВА

11.1 Назвіть слова – назви предметів. Назвіть кількість предметів, утворіть словосполучення й запишіть їх.

11.2 Підкресліть слова, що вказують на кількість предметів.

12.1 Прочитайте вірш. Зверніть увагу на виділені слова.

Я слова вам ці дарую:

Я, ти, ми, вона, воно...

Що у мовленні існують,

Щоб повторень не було.

Юлія Градусова

12.2 Коли вживаємо ці слова?

13.1 Додайте потрібні слова за зразком, щоб отримати словосполучення й запишіть їх.

Зразок. Книга ... парті – книга на парті.
Кішка ... столом, пенал ... рюкзаці, дощик ... вікном, діти ... деревом.

14.1 Запишіть слова в три колонки: у першу – слова, що вказують на особу; у другу – слова, що вказують на кількість; у третю – службові слова.

Сто, на, шість, ти, вони, дев'ятнадцять, біля, за, ми.

15.1 Складіть три речення, використайте слова, що вказують на особу, на кількість предметів, на службові слова.

ЧОТИРИ БАЖАННЯ

Дмитрик накатався на санчатах з крижаної гори й на ковзанах по замерзлій річці, прибіг додому рум'яний, веселий і каже батькові:

– Оце весело взимку! Я хотів би, щоб увесь час була зима!

– Запиши своє бажання в кишенькову книжку, – сказав батько.

Дмитрик записав.

Прийшла весна. Дмитрик досхочу набігався, ганяючись за барвистими метеликами по зеленій луці, нарвав квітів, прибіг до батька й каже:

– Яка краса ця весна! Я хотів би, щоб увесь час була весна!

Батько знову вийняв книжечку і звелів Дмитрикові записати своє бажання.

Настало літо. Дмитрик з батьком подалися на сінокіс. Увесь день веселився хлопчик: ловив рибу, збирав ягоди, перекидався в запашному сіні, а ввечері сказав батькові:

– От сьогодні я вже повеселився досхочу!

Я хотів би, щоб літу кінця-краю не було!

І це бажання Дмитрика було записане в ту саму книжечку.

Прийшла осінь. У саду збирали врожай – рум'яні яблука і жовті груші. Дмитрик був у захваті:

– Осінь – найкраща пора року!

Тоді батько вийняв свою записну книжку і показав хлопчикові; він те саме говорив і про весну, і про зиму, і про літо.

Костянтин Ушинський

Крижаної – deghiață
Барвистими – colorate
Досхочу – îndeajuns
Подалися – s-audus

1. – Про яку пору року говориться на початку оповідання?

- На чому катався Дмитрик?
- Яке бажання виникло в Дмитрика? Що запропонував йому батько?
- Яка пора року настала потім?
- Що робив Дмитрик весною?
- Яке бажання порадив записати батько синові?
- Що сказав Дмитрик про осінь? А про літо?
- Що зробив батько? Навіщо?
- Виразно прочитайте речення, у яких хлопчик виражає захоплення кожною порою року. За допомогою голосу, рухів, міміки передайте почуття хлопчика.
- А яку пору року найбільше любите ви? Чому?

2. Порахуйте, зі скількома бажаннями ознайомив нас Дмитрик. Чим це число обумовлене?

3. Запишіть назви пір року, підкресліть букви, що позначають ненаголошені голосні. Укажіть слово, у якому букв більше, ніж звуків.

4. Поміркуйте, назву якої пори року не можна поділити на склади для переносу.

СЛОВА, ЩО ОЗНАЧАЮТЬ НАЗВИ ПРЕДМЕТІВ І ВІДПОВІДАЮТЬ НА ПИТАННЯ ХТО? ЩО?

16.1 Розгляньте малюнки. Дайте відповіді на запитання.

ХТО ЦЕ?

ЩО ЦЕ?

Назви людей і тварин відповідають на питання **хто?**

Назви неживих предметів відповідають на питання **що?**

17.1 Прочитайте вірш. Спишіть його. Підкресліть слова – назви предметів.

Взимку лагодив цапок
Віз, борону і плужок.
В квітні виорав цапок
Огородець і ланок *(Михайло Стельмах)*.

18.1 Прочитайте слова. На які питання вони відповідають?

т	і	к
3	2	1

к	і	н	о
1	4	3	2

р	у	ч	к	а
3	2	4	1	5

18.2 Розгадайте цифрові ребуси, складіть і запишіть нові слова. На які питання відповідають записані слова?

До слів – назв предметів можна дібрати слова **він, мій; вона, моя; воно, моє.**

19.1 Розгляньте малюнки. Назвіть предмети, додайте до них слова: він (мій), вона (моя), воно (моє).

20.1 Спишіть речення. Підкресліть слова – назви предметів.

Зимує білочка в дуплі. Хатинка в неї тепленька й м'якенька. У хорошу погоду білочка шукає їжу в лісі. Вона любить ялинове насіннячко.

21.1 Прочитайте. Чи правильно розподілено слова – назви предметів за питаннями?

Доведіть свою думку.

Хто? Лев, мурашка, книга, шофер, горобець.

Що? Олівець, дощ, хмара, парта, теля.

22.1 Розгляньте малюнки.

Він (мій)

Воно (моє)

Вона (моя)

22.2 Допоможіть Гномові розселити своїх гостей.

Кінь, ворона, теля, козеня, качур, соловей, каченя, вівця, гусак, ластівка, корова, ягня.

23.1 Запишіть слова – назви предметів, що відповідають на питання «хто?». Побудуйте звукову модель слів *бджола* і *ведмідь*.

24.1 Доберіть до слів, що відповідають на питання «хто?», слова, що відповідають на питання «що?».

Зразок. *Садівник – сад.*

Тракторист, читач, учень, баяніст, кухар.

25.1 Назвіть предмети, які знаходяться *на парті*; *у рюкзаці*; *у кишені*.

25.2 Запишіть ці слова. Що вони називають? На які питання вони відповідають?

26.1 Запишіть слова у дві колонки: у першу – слова – назви предметів, що відповідають на питання «хто?», у другу – слова – назви предметів, що відповідають на питання «що?».

Кінь, веселка, музикант, ліс, лисиця, шафа, село, павук, дощ, лікар, птахи, папір.

ПУСТОТЛИВА РИБКА

По сусідству зі мною в невеличкій річечці батько ловив рибу, а його синок – бабок. Ті літали над водою, а хлопчик із сачком підкрадався до них. У річці йшло своє життя: одні риби шукали поживу, інші бавились.

І раптом дзвінкий голос хлопчика порушив тишу:
– Тату, дивись, я спіймав рибку. Сама в сачок стрибнула.

Батько на мить відвів погляд від поплавця й зиркнув на синову здобич.

– Відпусти її у воду, синку. Це пустотлива рибка. Вона по глупоті своїй так зробила. Погналася за твоею бабкою та втрапила в сачок.

Хлопчик скривився:

– Ой, татку, не відпущу, понесу додому.

– Відпусти, синку, відпусти. Її тато з мамою чекають десь. Перепаде їй за пустоці... От коли вона виросте та на гачок попадеться, тоді ми не відпустимо її.

Батькові докази переконали хлопчика. Він перевернув сачок, і рибка хлюпнулась у воду.

– Іди, іди, перепаде тобі від тата й мами, що не слухалася, – сказав хлопчик навздогін рибці.

Олесь Пальчевський

Крижаної – deghiață

Пустотливий – obraznic

Пожива – hrană

Сачок – net de fluture

Здобич – pradă

Зиркнути – a trage cu coada ochiului

1. – Хто є героями оповідання?

– Що робили на березі річки татко й син?

– Яким було життя річкових жителів? Про що це свідчить?

– Яким чином хлопчик упіймав рибку?

– Як ви вважаєте, чому рибка потрапила в сачок?

– Про що попросив батько сина? Як він пояснив своє бажання?

– Як ви розумієте слова батька: «От коли вона виросте та на гачок попадеться, тоді ми не відпустимо її»?

– Чи послухався син батька? Чому?

– Які риси характеру героїв ви можете назвати?

– А ви відпустили б рибку? Чому? Що б ви їй сказали?

2. Випишіть із тексту оповідання 5 слів, що відповідають на питання *хто?*, і 5 слів, що відповідають на питання *що?*

3. Батько попросив: «Відпусти її...» Запишіть слово, замість якого вжито її. Поставте до нього питання.

4. Розіграйте діалог, який відбувся між батьком і сином. За допомогою голосу, рухів, міміки передайте почуття, настрої героїв.

ЧИСЛО СЛІВ – НАЗВ ПРЕДМЕТІВ

27.1 Розгляньте малюнки. Назвіть кількість предметів.

Слова – назви предметів можуть називати **один** предмет або **багато** предметів.

28.1 Запишіть слова – назви одного й багатьох предметів за зразком.

Зразок. *Пташка – пташки.*

Книжка, зошит, ручка, будинок, **олівець**, учень, парта.

28.2 Побудуйте звукову модель виділеного слова.

29.1 Спишіть вірш. Підкресліть слова – назви предметів, що називають багато предметів.

З неба падають сніжинки
на дерева, на будинки,

на майдани, на садки,
на ялинки, на дубки (*Наталія Забіла*).

29.2 Змініть усно ці слова так, щоб вони називали один предмет.

30.1 Перекладіть слова з молдовської мови українською, запишіть їх. Визначте їх число (один – багато).

Pădurar, învățători, muncitori, pictor, educator, scriitori, ziarist, medici.

31.1 Пригадайте п'ять слів – назв видів транспорту. Запишіть ці слова за зразком один – багато.

СКІЛЬКИ В СВІТІ СОНЕЧОК?

Скільки сонечок у світі? –
Хочуть діти зрозуміти.

Онде небом в день ласкавий
Плине сонечко яскраве.

Он в садочку на стеблинці
У крапчастій одежинці,
Мов автобус по шосе,
Також сонечко повзе.

Каже мама до Олюні:
– Сонечко мое манюне!
А коли були на річці,

Сонце бачили в водичці.

І в криничці в глибині
Сонечко живе на дні...

Ой, як сонечок багато!
Є що дітям рахувати.

Галина Могильницька

Плине – a surge
Манюня – soril mic

1. Розкажіть, що ви побачили, коли прочитали вірш. Які кольори переважають на картині, яку ви уявляєте?

- Назвіть ласкаві, ніжні слова, які використовує поетеса у вірші. Про що це свідчить?
- Яке воно, сонечко, що «бачили в водичці»? А те, що живе на дні кринички?
- Чи знаєте ви, як у народі називають сонечко «у краплистій одежинці»?
- Чому, на вашу думку, мама називає Олюню сонечком? А як ніжно називають близькі люди вас?

2. Порахуйте, скільки сонечок називає Г. Могильницька у вірші. Укажіть, скільки букв і звуків у цьому слові.

3. Знайдіть у другому й останньому реченнях вірша слово, що позначає багато предметів. Поставте до нього питання. Назвіть м'які приголосні звуки.

ЗМІНЮВАННЯ СЛІВ ЗА ЗРАЗКОМ «ОДИН – БАГАТО»

32.1 Прочитайте текст. Випишіть у колонку назви птахів. Змініть слова так, щоб птахів стало багато.

Найкращі співаки в нас: у гаю – соловей, у полі – жайворонок, у лісі – дрізд. Вище від усіх літає орел. Швидше від усіх – стриж (Із журналу).

32.2 Знайдіть у тексті слова, що не можна поділити для переносу.

33.1 Розгляньте малюнок. Які слова – назви

предметів можна використати в розповіді за його змістом? Запишіть їх.

33.2 Складіть за малюнком усну розповідь. Використайте слова, що записали.

34.1 Прочитайте слова. На які питання вони відповідають?

щока	бурульки
село	книжки
краб	жайворонки
дзьоб	богатири

34.2 Змініть слова так, щоб у першій колонці йшлося про багато предметів, у другій – про один. Запишіть слова.

35.1 Прочитайте вірш. Випишіть слова – назви предметів, доберіть до них слова, що називають багато предметів.

Головна професія
Учитель, лікар чи геолог,
Письменник, слюсар чи кресляр –
Всі називають головною
Одну професію – школяр (*Анатолій Костецький*).

ДОБРЕ ВДОМА

У кожного є дім.
Пташки живуть у гніздах.
Звірі – у норах.
Риби – у річці чи в морі.
Бджоли – у вулику.
Мурахи – в мурашнику.
А равлик навіть носить свою хатку із собою!
Книжки мешкають у книгарнях, у бібліотеках, на книжкових полицях осель.
Зорі – на небі. Люди – у будинках.
А сміття живе на смітниках і в сміттярках. Це його оселя, і воно її дуже любить. Йому там затишно й зручно.

Тому сміття дуже засмучується, коли люди необачно кидають його там, де заманеться. Тоді воно стає вуличним сміттям.

Сміттям-безхатьком. День і ніч воно зажурено вештається містом або вздовж сільської дороги. І навіть – страшно подумати! – лісом.

Блукає, скиглить-шелестить, кидається під ноги перехожим, ніби приблудний пес. І тихенько просить: «Допоможіть мені дістатися до рідного смітника!»

Але люди його чомусь не чують... Байдуже минають, інколи ще й невдоволено нарікаючи: «Скільки бруду розвелосся! Яке в нас засмічене місто!»

А нещасне сміття тиняється хідниками та клумбами, парками і дитячими майданчиками, солодко мріючи про затишну сміттярку...

Зоряна Живка (Зоя Жук)

Оселя – locuință

Необачно – neprevăzător

Безхатько – pribeag

Скиглити – a chelălăi

Приблудний пес – cîine rătăcit

Нарікати – a se plînge

1. – Де живе сміття? Чи любить воно свою оселю? Чому?

- Як сміття може дібратися до своєї домівки?
- Знайдіть у тексті та прочитайте речення про оселю сміття.
- Як сміття блукає? Про що воно просить людей?
- Чи чують люди прохання сміття? Чому?
- Про що мріє сміття?
- Уявіть, що люди нарешті почули прохання сміття й виконали його. Як ви вважаєте, яка користь людині від того, що сміття буде у своєму рідному домі?
- Що в оповіданні засуджується? Чого твір навчає?
- Пофантазуйте й розкажіть про те, у що перетвориться сміття, коли потрапить на спеціальні заводи.
- Як зробити так, щоб кількість сміття на Землі зменшилася?

2. Випишіть із тексту слова, що позначають назви предметів, у яких є свій дім. Підкресліть слово, що позначає один предмет. Змініть інші слова так, щоб ішлося про один предмет.

3. «Павутинка». З'єднайте частини речень так, щоб утворилися прислів'я. Яке з цих прислів'їв виражає головну думку прочитаного оповідання?

Чисте довкілля – ...

Чисто не там, де прибирають, а ...

Тільки тому господареві честь, ...

де не смітять.

у чиєму домі порядок є.

у чиєму домі порядок є.

СЛОВА – НАЗВИ ПРЕДМЕТІВ, ЩО ВЖИВАЮТЬСЯ ТІЛЬКИ ЯК ОДИН ПРЕДМЕТ АБО ТІЛЬКИ ЯК БАГАТО ПРЕДМЕТІВ

36.1 Прочитайте слова. Чи можна утворити від слів, що означають один предмет, ті, що вказують на багато предметів, а від слів, що означають багато предметів, ті, що вказують на один предмет? Як ви вважаєте, чому?

радість
Київ
сізь
молоко

гроші
Карпати
канікули
окуляри

В українській мові є такі слова – назви предметів, які вживаються лише як один предмет або лише як багато предметів.

37.1 Запишіть слова – назви предметів у дві колонки: у першу – ті, що називають лише як один предмет; у другу – лише як багато предметів.

Ножиці, Одеса, пахощі, Дніпро, сміливість, граблі, чорнило, окуляри, мед, сходи, сани, гордість.

38.1 Прочитайте слова. Випишіть із кожного рядка «зайве» слово. Доведіть свою думку.

1. Гай, зошит, море, заздрощі. **2.** Волосся, роковини, канікули, Чернівці. **3.** Гіпс, жнива, картон, цукор.

39.1 Змініть слова в дужках і запишіть словосполучення.

Чекаю (брат), вишиваю (вишиванка), розмовляє з (батько), падають (сніжинка), милуються (сніг).

39.2 Знайдіть слово, що називає лише один предмет, складіть із ним речення.

40.1 Відгадайте загадки. Складіть речення зі словами-відгадками.

Ми – кращі
Друзі дітвори.
Вивозять діти нас
На гору,
А ми веземо їх з гори.

Солодкий, як мед,
Білий, як сніг,
У пошані у всіх.
До рота попав,
Там і пропав.

БУДІВНИЦТВО ХАТИ

У давнину люди будували хату з глини чи дерева вікнами до сонця. Збиралася родина, приходили сусіди, щоб допомогти.

Важливо було обрати хороше місце для хати. Наші предки намагалися уникати місць, де росло дерево. Не зводилися хати й там, де проходила раніше межа. За звичаєм, на чотирьох кутах майбутньої оселі клали по хлібині і троху дрібних грошей, щоб щасливо жилося.

Коли будівництво помешкання було закінчено, обов'язково плели вінок із квітів і ставили в хаті.

А як входили вперше до хати, то брали із собою хліб, скатертину, рушник.

За охоронців дому вважали ластівку, чорногуза.

Люди вважали хату Берегинею своїх душ.

За матеріалами Інтернету

Звичай – obicei
Помешкання – locuință
Чорногуз – barză

- 1.** – З чого люди будували хати в давнину?
– Хто допомагав господареві?
– З чого починалося будівництво?
– Яких місць уникали, коли закладали нову хату?
– Якого звичаю дотримувалися для того, щоб жилося щасливо?
– Чому, на вашу думку, плели вінок із квітів на завершення будівництва?
– Що брали з собою, коли вперше входили до хати?
– Кого вважали за охоронців оселі?
– Чому люди вважали хату Берегинею своїх душ?

2. Намалюйте будинок своєї мрії. Розкажіть про нього.

3. У другому абзаці тексту знайдіть слово – назву предмета, що вживається тільки як багато предметів. Назвіть у цьому слові дзвінкі й глухі приголосні звуки.

4. Випишіть із третього абзацу слово – назву предмета, що вживається лише як один предмет. Поділіть це слово на склади для переносу.

5. Складіть речення про те, що б ви побажали людям, які вперше переступили поріг своєї домівки.

ЗМІНЮВАННЯ ЗАКІНЧЕНЬ У СЛОВАХ

41.1 Зверніть увагу на те, як виділені слова зв'язуються з іншими.

КУЛЬБАБКА

Наприкінці травня зацвітає цікава **рослина**. Квіточка в цієї **рослини** жовта, листячко вирізьблене. Це маленька кульбабка. Відцвітає вона і покривається маленькими **парашутиками**. На кожному **парашутику** – маленька насінинка. Летить за вітром **парашутик**, летить і насіннячко. Упаде на землю і проросте. З'явилося нове сонечко. Нова рослинка *(Із журналу)*.

41.2 Випишіть виділені слова зі словами, з якими вони зв'язуються, за зразком.

Зразок. *Покривається (чим?) парашутиками.*

**При зміні слова змінюється
закінчення.**

42.1 Доповніть речення відповідними словами.

Катруся прочитала (що?) (Хто?) ... написав лист бабусі. Микита подарував (кому?) ... книжку. Учні годували пташку (чим?)

43.1 Зверніть увагу, як змінилися слова.

Це (хто?) Аліна, Іван
Немає (кого?) Аліни, Івана
Допомагаю (кому?) Аліні, Івану
Зустрічає (кого?) Аліну, Івана
Пишаюся (ким?) Аліною, Іваном
Вишиванка (на кому?) на Аліні, на Іванові
Шумить (що?) вода, ліс
Не вистачає (чого?) води, лісу
Завдячуємо (чому?) воді, лісу
Люблю (що?) воду, ліс
Милуюся (чим?) водою, лісом
Цікаво (у чому?) у воді, у лісі

Слова – назви предметів змінюються за питаннями.

44.1 Утворіть із поданих нижче слів словосполучення, запишіть їх.

Писати (чим?) ручка; читати (що?) книжка; бачити (кого?) друг; зустрітися (з ким?) мама.

45.1 Змініть слова в дужках і запишіть речення.

Сонечко сяє після (дощ). Джерельце блищить на (сонце). Узимку річки покриваються (лід). Земля квітне ранньою (весна).

ТОЙ ЩЕ НЕ МУЗИКА, ХТО В ДУДКУ ДМЕ

Ішов Дениско з дідусем повз крамницю. А там у вітрині стільки іграшок, що просто очі розбігаються!

– Дідуню, – став благати Дениско. – Купи мені дудочку. Я про неї все життя мрію.

Денисків дідусь – добра душа, внукові не відмовить. От і купив.

Та невдовзі від тої дудочки нікому в хаті спокою не стало. Дениско ні на мить не випускав її з рук. Від світання до смерку він видобував з дудочки такі оглушливо могутні, такі розкотисті звуки, що здавалося, то без ушину грякає молодий, повний сили весняний грім.

Качки й кури ходили у дворі якись знервовані. Пес Кудлай боявся вилізти з буди. А кіт Муркаш – той і зовсім з обійстя втік.

Коли бабуні урвався терпець, вона заткнула пальцями вуха, глянула з докором на дідуся й вигукнула:

– Ну, старий, і купив же ти дуду на свою біду!

– Ваші грають – наші плачуть, – винувато усміхнувся дідусь.

– Гарно грає, але танцювати неохота, – зітхнула мама.

– А звісно, – буркнув тато. – Бо той ще не музика, хто в дудку дме.

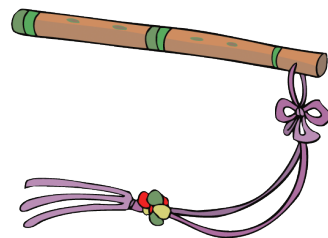
Дениско сторопів:

– Та я ж вам!.. Для вас старався. Щоб веселіше було...

Усі мовчали. Мар'янка церемонно вклонилася Денискові й сказала:

– Красенько дякуем. Але не за те, що грали, а за те, що перестали.

Анатолій Григорук

Оглушливий – asurzitor

Обійстя – ogradă, curte

Без упину – fără oprire

Терпець – răbdare

Церемонно – ceremonios

1. – Від чого в Дениска біля крамниці розбіглися очі?

– Як Дениско пояснив своє бажання?

– Виберіть із тексту слова про звуки, які хлопчик видобував із дудочки.

- Знайдіть на малюнку той предмет, який дідусь купив онукові.

- Як реагували на гру Дениска рідні, домашні тварини, птахи?
- Чому дідусь винувато посміхнувся?
- Що сказав тато про гру сина? Як ви розумієте його слова?
- Що відповів Дениско на докори? Для кого він старався?
- Як ви розумієте слова сестрички Мар'янки?
- Що в цьому оповіданні смішного, а що – повчального?

2. Доповніть речення словом дудочка так, щоб у ньому змінювалося закінчення.

Поставте питання до цього слова.

У вітрині магазину лежала Дідусь купив Денискові Від тієї ... нікому спокою не було. З ... хлопчик не розставався. Дениско від світання до смеркання грав на

3. Поясніть написання великої літери в словах Дениско, Мар'янка, Муркаш, Кудлай.

ЧЕРГУВАННЯ ГОЛОСНИХ У СЛОВАХ

46.1 Прочитайте вірш. Укажіть, які слова означають один предмет, а які — багато предметів? Що ви помітили?

СОНЕЧКОВА МАМА

Вмиває кішка кошенят,
Вмиває кізка козенят.
Мене водою з милом
Щоранку мама мие.
І чистим сонечко встає
Щодня з-за небокраю...
І в нього, мабуть, мама є,
Бо хто ж його вмиває? *(Анатолій Костецький)*

47.1 Спостерігайте, як змінюються букви і звуки в словах, що вказують на багато предметів.

стіл — столи ведмідь — ведмеді
ніж — ножі папір — папери

47.2 Запишіть слова. Підкресліть букви, що змінилися під час зміни слів – назв предметів.

**При зміні слова може чергуватися
(змінюватися) голосний.**

48.1 Змініть і запишіть слова – назви предметів за зразком *один – багато*.

Вечір, кінь, річ, віз, ріг, ніс, лебідь.

49.1 Прочитайте речення. Подумайте й змініть слова, що в дужках. Що при цьому відбувається?

На столі лежать (ніж). Моему братикові два (рік).
Батьки купили нам нові (річ).

49.2 Спишіть речення, розкрийте дужки.

49.3 Змініть слова так, щоб відбулося чергування голосних звуків, за зразком.

Зразок. *Нога – ніжка, пекти – піч.*

Плести, лебідь, четвертий, ломити, мести, беру,
летіти, перехід, гора, слово, застебнути.

49.3 Назвіть звуки, що чергуються.

50.1 Побудуйте словосполучення з кожною парою слів. Запишіть за зразком *один – багато*.

Зразок. *Теплий вечір – теплі вечори.*

Великий, стіл; міцний, корінь; маленький, ніс; темна, ніч.

ЧЕРГУВАННЯ ПРИГОЛОСНИХ Г, К, Х – З, Ц, С

51.1 Прочитайте і зверніть увагу на зміни приголосних у словах.

Як виконуєш завдання,
Не забудь про чергування.
Як **поріг** – то на **порозі**,
Ну, а **ріг** – пиши на **розі**.
Коли **вухо** – то у **вусі**,
А **кожух** – то на **кожусі**,
Як **урок** – то на **уроці**,
Око – порошок в **оці** (Алла Свашенко).

51.2 Випишіть виділені слова парами й підкресліть букви, що змінилися.

При змінюванні в словах відбувається чергування приголосних **г, к, х – з, ц, с**.

52.1 Прочитайте й змініть слова за зразком.
Зразок. *Книга – у книзі.*

Бджілка, комаха, нога, річка, берег, горіх.

53.1 Прочитайте вірш, змініть слова, що в дужках.

ПІВНИК

Любить наш півник
Ще на світанку
Всім побажати
Доброго ранку:
(Курочка), (гусочка),
(Свинка) і (качка),
Котику Мурчику,
Навіть (собачка) *(Олена Плавенчук).*

53.2 Спишіть вірш. Підкресліть приголосні, що змінилися.

54.1 Змініть слова, що в дужках, і спишіть речення.

1. У (луг) пасеться корова. 2. Діти граються на (берег) річки. 3. Учні на (дошка) пишуть крейдою.

РІДНЕ СЕЛО

Приїхав Тарасик із села в гості до дідуся, який жив у великому місті. Дідусь вирішив показати онукові місто.

Скільки цікавого побачив хлопчик! І багатопверхові будинки, і метро, і трамваї, і троллейбуси. Побували вони з дідусем і в цирку.

Повернувся Тарасик утомлений, але задоволений.

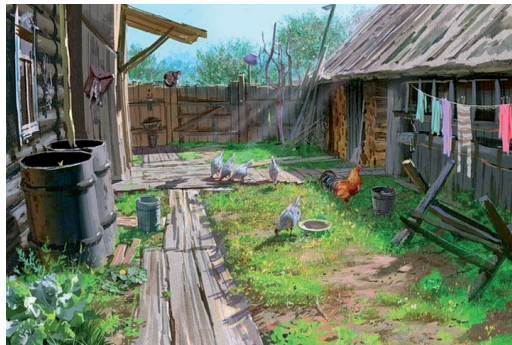
– Ну як? Сподобалося тобі наше місто? – запитав дідусь.

– Ще й як, – весело відповів Тарасик.

– Може, зостанешся з нами, ходитимеш тут до школи?

– Ні, дідусю, краще в селі житиму. Там мама й тато, сестричка Оксанка, песик Бровко, корова Лиска. І садок наш гарний. А річка яка! А ліс! Усього не перелічиш...

За матеріалами Інтернету

Утомлений – obosit

Задоволений – satisfăcut

Зостанешся – vei rămînea

1. – До кого приїхав Тарасик у гості?
Де жив дідусь?

- Що вирішив зробити дідусь?
- Що цікавого побачив хлопчик у місті?
- Із яким настроєм він повернувся додому після прогулянки? Доберіть із тексту слова на підтвердження думки.

- Що запропонував дідусь Тарасикові?
- Чи погодився Тарасик? Чому?

2. Дайте відповідь на питання й запишіть. Підкресліть букви, що змінилися.

Сестричка Оксанка. – *Кому?* – ...

Поділіть слова на склади для переносу.

3. Випишіть із другого абзацу назви різних видів транспорту. Яке із цих слів уживається тільки як один предмет? Змініть інші слова за зразком *один – багато*.

55.1 Прочитайте вірш. Змініть слова, що в дужках.

Гойдалася бджілка на (квіточка),

А листочок – на (гілочка),

Дощик – на (павутинка),

Сонечко – на (хмаринка),

Жабенятко – на (осока),

Соломійка – на (гойдалка)! (Оксана Тимошук)

56.1 Утворіть і запишіть словосполучення за зразком.

Зразок. *Книга, в, записано – записано в книзі.*

Компот, склянка, у; борщ, тарілка, у; аптека, в, ліки; на, нога, чоботи.

57.1 Прочитайте текст. Доберіть із довідки потрібні слова – назви предметів.

Надворі холодно і випало багато Для птахів на деревах діти повісили Вони насипають у них ... , До годівниць прилітають ... (Із журналу).

Слова для довідки: насіння, сніг, птах, годівниця, крихта хліба.

58.1 Прочитайте слова. Утворіть із них словосполучення й запишіть їх.

рибка		коробка
подарунок	у	папка
мишка		річка
зошит		нірка

59.1 Змініть слова так, щоб відбулося чергування приголосних звуків.

Дорога, берег, рука, книга, кожух, подяка, нога, горіх, поріг, урок.

НАШ РІД

Мама вишиває на білому полотні зелений барвінок, жовтогарячі чорнобривці, сині волошки. Навіть маленьку качечку-утінку вишила.

- Що це буде, нене? – питає Дмитрик.
- Українська святкова сорочечка для тебе.
- Чому українська? – допитується хлопчик.

– Бо вишиваю такі квіти, які ростуть на нашій землі. А земля наша зветься Україною. І ти – маленький українець.

– А ти, мамо?

– І я, і твоя бабуся – українки, твій татко і дідусь українці. Ми українського роду й любимо нашу землю, наші квіти. Україна – як наша рідна хата.

– А у наших сусідів не такі ж квіти цвітуть, як у нас?

– І такі, й інакші – свої, тому й вишивки в нас і схожі, і різні.

Андрій М'ястківський

Полотно – rânză
Чорнобривці – gălbenele

1. – Що вишивала мама на полотні?

– Як ви вважаєте, чому мати назвала вишиванку саме українською?

– Як зветься наша країна?

– Які інші народи-сусіди живуть в Україні?

– Як ви розумієте назву оповідання?

– Які традиції українського народу ви знаєте?

2. Попрацюйте в парах: з'єднайте частини прислів'їв про сорочку. Про які риси характеру людини в них іде мова?

Хочеш сорочку мати – ... та біленька щодня.	П	красу
Рукава як писанка, а ... голому сорочка.	Р	працю
З миру по нитці – ... треба працювати.	О	охайність
Хоч сорочка одна, ... личко як маківка.		допомогу

3. Запишіть і запам'ятайте прислів'я, які утворили. Назвіть слова, у яких відбулося чергування приголосних звуків.

4. Випишіть за алфавітом назви квітів. Укажіть слова, що позначають багато предметів. Змініть їх так, щоб вони позначали один предмет.

5. Випишіть із тексту слова, у яких відбувається чергування звуків.

6. Складіть речення зі словами *сорочка, вишивка*.

ПЕРЕВІРТЕ СЕБЕ

1. Слова – назви предметів відповідають на питання

А хто? що?

Б який? яка? яке? які?

2. Назви людей і тварин відповідають на питання

А хто?

Б що?

3. Назвіть групу слів, що означають багато предметів

А учень, книжка, дерево

Б учні, книжки, дерева

4. Установіть відповідність

машина, літак, поїзд

скрипка, баян, сопілка

лікар, будівельник, водій

професії

транспорт

музичні

інструменти

5. Прочитайте вірш. Випишіть виділені слова.

Поставте до них питання.

Помідор – смачний, кругленький,
має щічки червоненькі.

До смаку він в кожній страві.

Роблять **соки** і приправи.

Соус, борщик і салат

Люди з радістю їдять.

6. Спишіть, уставте потрібні за змістом слова – назви предметів.

БАТЬКІВЩИНА

Україна – чудовий Тут безмежні степи, зелені Найкрасивіше місто країни – Він розташований на берегах річки

КАЗКА ПРО ВЕДМЕДИКА НЕПОСИДЬКА (скорочено)

Пішов ведмедик у ліс сонячного зайчика шукати. Бачить, синичка по гілках стрибає і теж наче щось заклопотано шукає.

– Ходи сюди! – гукає ведмежатко. – Давай побавимось! Мене звати Непосидько, а тебе?

– Я звуся Жовтаня. Я дуже голодна, зима кінчається, а в лісі вже зовсім їжі не залишилося. Скоріше б уже весна! – сказала Жовтаня і полетіла геть.

Іде Непосидько далі.

І раптом у нього над вухом хтось як крикне: «Кар-р-р!!!» Ведмедик з переляку видряпався на якесь деревце. Бачить: у нього перед носом гойдається гроно червоних ягід. І згадав ведмедик про голодну синичку. Почав її гукати:

– Агов, Жовтаню, де ти? Лети сюди, я знайшов тобі сніданок!

Прилетіла синичка:

– Та це ж горобина! Така смакота! – подзьобала ягідок і каже:

– А тепер і побавитись можна!

І почали вони у піжмурки гратися. Ох, як весело їм було!

Українська народна казка

Полотно – rânză

Заклопотаний – îngrijorat

Бавитися – a sedistra

Гроно – ciorchină

Смакота – bunătăți

1. – У яку пору року відбуваються події?

– Куди пішов Непосидько і з якою метою?

Чи не здивувало вас це? Чому?

– Із ким познайомився ведмедик? Що він запропонував зробити?

– Чи погодилася синичка на пропозицію Непосидька? Чому?

– Чому Жовтаня з нетерпінням чекала приходу весни? Що відбувається в цю пору року?

– Хто над вухом ведмедика крикнув «Кар-р-р»?

– Чому ведмедик перелякався?

- За якої умови Непосидько згадав про синичку? Як його це характеризує?
- Чи була синичка вдячна ведмедикові? Чому ви так вважаєте?
- У що гралися ведмедик і синичка? А ви любляете цю гру? Чим вона вас приваблює?
- Як ви вважаєте, які стосунки склалися у ведмедика й синички?

2. Доберіть до малюнка назву. Розкажіть, який епізод казки на ньому зображено?

3. Запишіть слово, що позначає предмет, яким смакувала Жовтяня. Змініть це слово за зразком один – багато. Що при цьому відбулося?

4. Знайдіть у другій репліці двоскладове слово, яке не можна переносити. Зробіть звуковий запис цього слова.

5. Утворіть хмару слів «Народні ігри та забави».

§ 11

СЛОВА – НАЗВИ ОЗНАК ПРЕДМЕТІВ

60.1 Відгадайте загадку, додайте слова – назви ознак предметів.

... хвостик, ... вушка,
Шерсть ..., як подушка.
Скаче вгору, наче м'ячик.
Хто це, діти? ...

Слова для довідки: *куций, довгі, м'якенька.*

Щоб зробити мовлення точним і виразним, в українській мові вживають слова – назви ознак предметів.

61.1 Прочитайте, зверніть увагу на питання до слів – назв ознак предметів.

Телефон (який?) червоний; стежка (яка?) вузька;
сонце (яке?) кругле; діти (які?) веселі.

Слова – назви ознак предметів указують на колір, смак, форму, розмір і відповідають на питання **який? яка? яке? які?**

62.1 Розгляньте малюнки. Назвіть предмети та їх ознаки.

62.2 Запишіть за зразком.

Зразок. *Сливи (які?) сині, соковиті, круглі.*

63.1 Прочитайте речення. Уставте слова з довідки й спишіть. Усно поставте питання до слів – назв ознак предметів.

1. Висока, зелена, пухнаста – це 2. Овальний, жовтий, кислий – це 3. Яскраве, тепле, ласкаве – це 4. Смачні, солодкі, соковиті – це

Слова для довідки: *лимон, сонце, ягоди, ялинка.*

64.1 Прочитайте загадку й відгадайте її. Підкресліть слова, що називають ознаки предметів.

Гостроносий і малий,
сірий, тихий і незлий.

Вдень ховається.

Вночі йде шукать собі харчі.

Весь з тоненьких голочок.

Як він зветься? ...

ЧОМУ ПАПУГА НЕ НАВЧИВСЯ РОЗМОВЛЯТИ

Колись дуже давно Папуга не вмів розмовляти. А навчитися йому дуже хотілося.

Полетів він до великого болота, у якому лежали бегемоти.

– Яке гарне болото! – казали вони і занурювалися в те болото по самісінькі очі.

Папузі болото зовсім не подобалося. Але, щоб навчитися розмовляти, він повторював за бегемотами:

– Гар-р-рне болото! Гар-р-рне болото!

Потім він побачив Черепаху, яка милувалася своїм панциром і примовляла:

– Який чудовий панцир!

Папуга зовсім не вважав, що він чудовий. Але, щоб навчитися розмовляти, повторював за Черепахою:

– Чудовий панцир-р-р! Чудовий панцир-р-р!

На галявині він побачив смугастих тигрів.

Вони грілися на сонці і казали одне одному:

– Як добре бути тигром!

Папуга вважав, що найкраще бути таки папугою.

Але, щоб навчитися розмовляти, повторював за тиграми:

– Добр-р-ре бути тигр-р-ром! Добр-р-ре бути тигр-р-ром!

А коли вирішив, що вже навчився розмовляти, сів на гілку і почав горлати з усієї сили:

– Гар-р-рне болото! Чудовий панцир-р-р! Добр-р-ре бути тигр-р-ром!

Нічого іншого йому не вдавалося. Бо він звук повторювати лише чужі слова.

Галина Малик

Занурювалися – s-au scufundat

Милувалася – admirau

Панцир – țeastă, carapace

Смугастий – vărgat

Горлати – a vorbi prea tere

Гілка – ramură

1. – Яким було бажання папуги?

– Куди полетів папуга? Чи сподобалося йому болото?

– Що казали бегемоти?

– Що робила черепаха?

– Чи сподобався папузі панцир черепахи? Знайдіть у тексті слово, що доводить вашу думку.

- Що при зустрічі з тиграми папуга думав? А що говорив? Чому він так робив?
- Прочитайте, як промовив папуга те, чому навчився.

2. Випишіть назви тварин, яких побачив папуга. Доберіть до цих слів назви ознак за кольором, розміром, вдачею.

3. Доповніть речення словами – назвами ознак. Мовлення повинне бути ...

65.1 Прочитайте рядки з вірша Лесі Українки, доповніть словами з довідки.

Місяць ... промінь ... кинув до нас.

Спи, мій ... ! Пізній бо час.

Слова для довідки: *яснесенький, тихесенький, малесенький.*

66.1 Вивчіть віршовані рядки вправи 65.1 й запишіть із пам'яті. Підкресліть слова – назви ознак.

67.1 Складіть речення за малюнками й поданими ознаками тварин. Запишіть речення, що утворили.

Хитрий,
як

Неповороткий, як

Упертий,
як

Полохливий,
як

68.1 Відгадайте загадку. Які слова вам допомогли відгадати її?

Білий, а не сніг, твердий, а не камінь, солодкий, а не мед.

69.1 Перекладіть і запишіть українською мовою. Підкресліть слова – назви ознак.

Poveste interesantă, școală frumoasă, televizor nou, chiflă gustoasă.

70.1 Прочитайте текст. Уставте слова з довідки й спишіть.

У школі є куточок ... природи. Там живуть ... миші, ... їжачок, ... папужка. В акваріумі плавають ... рибки. Чергові щодня годують тварин, чистять клітки.

Слова для довідки: *веселий, білі, кольорові, живої, колючий.*

ТЕЧЕ ВОДА З-ПІД ЯВОРА

Тече вода з-під явора
Яром на долину.
Пишається над водою
Червона калина.

Пишається калинонька,
Явір молодіє,
А кругом їх верболози
Й лози зеленіють.

Тече вода із-за гаю
Та попід горою.
Хлюпочуться качаточка
Поміж осокою.

А качечка випливає
З качуром за ними,
Ловить ряску, розмовляє
З дітками своїми.

Тарас Шевченко

Хлюпочуться качаточка – se plescăiesc
Явір – paltin
Верболози – sălciș
Ряска – linte de baltă

1. – Яка пора року описана у вірші? Чому ви так вважаєте?
– Куди тече вода?
– Які слова свідчать про безмежну любов поета до рідної землі?
– Які рослини згадує автор у вірші? Яка з них є символом України?
– Як ви розумієте сполучення «пишається калинонька»?

2. Випишіть із вірша слова, які означають живі предмети. Поставте до них питання. Доберіть до виписаних слів назви ознак.

3. Випишіть із вірша за алфавітом назви рослин. Знайдіть слово, у якому відбувається чергування звуків.

§12

ЧИСЛО СЛІВ – НАЗВ ОЗНАК ПРЕДМЕТІВ

71.1 Утворіть словосполучення за ма-
люнками.

72.1 Замініть словосполучення за зразком *один – ба-
гато*.

Зразок. *Кольоровий олівець – кольорові олівці*
Високе дерево, хитра лисиця, холодний вітер.

73.1 Прочитайте й відгадайте загадку. Змініть
виділені слова за зразком *один – багато*.

Червоненька і смачненька,
Дуже з вигляду **гарненька,**
І боки у неї **пишні.**
Влітку смачно їсти _____ .

74.1 Прочитайте текст. Випишіть із
тексту слова – назви ознак предметів
у дві колонки.

Зразок. *Один – багато.*

ЛИСИЧКА – СЕСТРИЧКА

У лисички зубки гострі, мордочка
тоненька. Вушка в неї на маківці,

хвостик довгий, козушок тепленький. Добре лисичка прибрана: хутро пухнасте, золотисте. На грудях у неї жилет, а на шиї біленький комірець.

75.1 Запишіть подані словосполучення за зразком *багато – один*.

Зразок. *Холодні вечори – холодний вечір.*

Нові школи, весняні дні, чисті зошити, цікаві зустрічі.

КОРДОН

– Сашко, дай, будь ласка, гумку, – звертається Наталя до свого сусіда по парті.

– Це моя!

Наталя бере в руки пенал.

– Це мій! – вириває пенал Сашко.

Дівчинка кладе свій портфель на парту.

– Ти чого на мою половину полізла?! – кричить він.

– Схопив крейду і – р-раз! – на блискучій поверхні – біла риска.

– Сюди не лізь, – наказав, – це кордон.

І повелося: кожного ранку Сашко малював той «кордон». «Аж поки не попросить, щоб відсадили, – так думав собі. – Не буду з дівчиськом сидіти».

Черкнув крейдою і того дня. Потім відсунув Наталині книжки й зошити «за кордон» і став витягувати свої речі. Відкрив пенал, а ручки немає. Де ж вона поділася? Нишпорить у парті – немає. Поліз

під парту: може, впала. Ні, немає.

А Наталя тим часом узяла свою запасну ручку та й поклала на парту – хитро так, на самісінький «кордон». Побачив Сашко ручку, узяв та й пише...

Викликала вчителька Наталю до дошки, а Сашко тим часом потихеньку-потихеньку – і витер крейду.

Повертається Наталя на місце – чиста парта.

Лариса Вахніна

Кордон – graniță

Гумка – radieră

Нишпорить – a răscoli

1. – Хто є героями оповідання?

– Як Наталя звертається до свого однокласника – сусіда по парті? Як її це характеризує?

– Що зробив Сашко, коли дівчинка поклала портфель на парту?

– Які слова допомагають нам зрозуміти, що Сашко не хотів сидіти з Наталею?

– Чому хлопчик кожного ранку малював кордон на парті?

– Чи підтримуєте ви Сашка? Що б ви йому порадили?

– Що зробила Наталя, коли побачила, що в Сашка немає ручки? Чому вона зробила це мовчки?

– Чи зрозумів Сашко свою помилку?

- Що в оповіданні засуджується? Що возвеличується?
- Як потрібно ставитися до своїх однокласників?

**2. Прочитайте мирилку від Юлії Хандожинської.
Обіграйте її.**

Подивися просто в очі;
Я сваритися не хочу.
Я образить не хотів,
Ненароком зачепив.
Просто в очі подивись
І зі мною подружись.

- **3. Випишіть із останнього речення тексту слова – назву предмета та назву його ознаки. Змініть словосполучення за зразком один – багато.**
- 4. Знайдіть у першому реченні слово, у якому всі приголосні дзвінки. Поділіть це слово на склади для переносу й запишіть.**

§13

СЛОВА, ЩО ВКАЗУЮТЬ НА ОСОБУ, АЛЕ НЕ НАЗИВАЮТЬ ЇЇ

76.1 Прочитайте вірш. Зверніть увагу на виділені слова. На що вони вказують?

Я вишень тобі приніс.
Ти – задер угору ніс.
Він – дивився із вікна:
Де ж поділася **Вона**?
Посміхалося **Воно**,
як летіли **Ми** на дно.
Принесли **Ви** кавуни,
а поїли їх **Вони** (Ігор Січовик).

76.2 Спишіть виділені слова.

В українській мові є слова, які вказують на особу, але не називають її: **Я, МИ, ТИ, ВИ, ВІН, ВОНА, ВОНО, ВОНИ.**

77.1 Випишіть слова, що вказують на особу. Скористайтеся правилом.

Ми, я, від, парта, вони, стіл, ти, ви, комп'ютер, він.

78.1 Замініть виділені слова відповідними словами, що вказують на особу, і спишіть речення.

Птахи дружно взялися до роботи. **Птахи** невтомно мостили нові гніздечка.

Тато читає газету. **Тато** розповідає останні новини.

79.1 Перекладіть речення українською. Спистіть їх. Підкресліть слова, що вказують на особу, але не називають її.

Eu învăț la școală. Ea numără merele. Noi am vizitat biblioteca.

80.1 Поставте слова, що вказують на особу, але не називають її, у потрібній формі.

З (вона), під (ми), за (ти), перед (він), від (ви), перед (я), у (вони).

СМІЛИВА ЗОЗУЛЬКА

Коли повертається з вирію зозулька, уже й ліс, і гай стоять зелені.

«Ку-ку, ку-ку».

– Чуєте, зозуля кує? – радіють люди.

Щодня більшають на деревах листочки, **протягають** зелені **ручення** **молоді пагінці**. І тут раптом виповзає на листячко страшна волохата гусінь!

– Бр-р-р... – тремтить з остраху синиця.

– Йой! – задкує мухоловка.

– Тюй-тюй-тюй! – репетує повзик.

А гусінь уже їсть собі ніжне листячко.

– Треба зозульку покликати! – гукає хтось.

– Тільки вона цієї гусені не боїться...

Прилетіла зозулька і всю гусінь винищила. От добре, що в нашому лісі живе така пташка!
Юрій Старостенко

Простягають – a întinde
Пагінці – vlăstari
Волохата – păros
Задкує – se da înapoi
Репетує – repetă

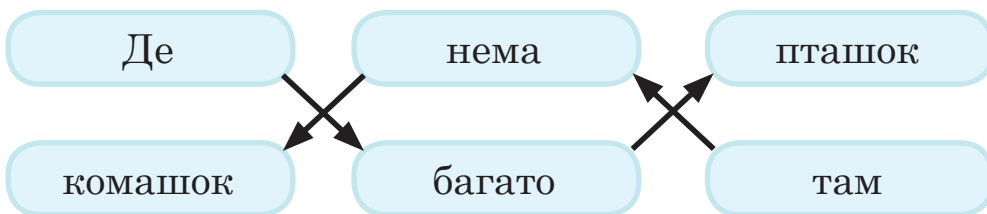
1. – Яку пору року описано в оповіданні?
– Доведіть свою відповідь, посилайтеся на текст.
 - Чому автор називає зозульку сміливою?
 - Як автор описує переляк інших пташок?
 - Чи подобається зозулька авторові? Чому ви так вважаєте?
 - Чому в народі зозулю називають ключницею вирію?
 - Зверніть увагу на виділену частину тексту. Чому, на вашу думку, автор змальовує пагінці, як людей?
2. З'єднайте назви птахів та їхні голоси. Укажіть, якою була дія – реакція птахів на волохату гусінь. Розіграйте дії та зімітуйте голоси птахів. Яку з названих дій не виконує жодна пташка? Кому ця дія належить?

	синиця	йой	репетує
	повзик	бр-р-р	виповзає
	зозулька	тюй-тюй-тюй	задкує
	мухоловка	ку-ку	тремтить

3. Укажіть, якими займенниками можна замінити назви пташок.

4. Складіть прислів'я із поданих слів. Випишіть слова, у яких при зміні відбувається чергування звуків. Вивчіть прислів'я напам'ять.

5. Знайдіть речення, у якому в кожному слові є букви, що можуть позначати або один звук, або два звуки. Запишіть ці слова у дві колонки: у першу – ті, у яких «заховані» букви позначають один звук, у другу – два звуки.

81.1 Дайте відповіді на питання, використайте слова, що вказують на особу, за зразком.

Зразок. *Хто зайшов у клас? – Він зайшов у клас.*
До кого звернувся вчитель? Кому треба вийти?
Кого запитав учитель? На кого можна надіятися?

Слова, що вказують на особу, але не називають її, змінюються залежно від питань. Наприклад: **хто? я, кого? мене, кому? мені, ким? мною.**

82.1 Доберіть потрібне слово з дужок і прочитайте словосполучення.

Спитав у (він, нього), прийшли з (нами, ми), згадала про (я, мене), зустрівся з (вона, нею).

83.1 Перепишіть речення, додайте слова, що вказують на особу.

... прийшла в гості до бабусі. ... були в горах. ... добре відпочили.

84.1 Зверніться із запитаннями до свого однокласника за партою, уживайте слова, що вказують на особу.

85.1 Дайте відповіді на запитання. Запишіть речення й підкресліть слова, що вказують на особу.

Як тебе звати? У якому класі ти вчишся? Із ким ти дружиш? Як звати твою вчительку?

ВІРШ-РАЙДУГА

Ці рядочки – голубі,
в них літають голуби,
достигають синьо сливи
і дзвенить весела злива.

А оці рядки – зелені,
тут і липи, тут і клени,
тут і травка, і лужок,
і пахучий огірок.

Ну, а ці рядочки – жовті,
в них і сонечко, і жовтень,
все навколо в позолоті –
це, звичайно, їх робота!

Тут – горить гвоздики око,
і на вулицях широких
кольорів хлюпоче повінь,
ось чому рядки – червоні.

А оці рядки від снігу
ще вночі сіяли сріблом,
але вранці сонце встало –
і сніжок на них розтанув...

Анатолій Костецький

Злива – ploaie torențială
Пахучий – mirositor
Хлюпне – plescăiește
Повінь – inundație

- 1.** – Які почуття викликає у вас вірш?
– Доберіть до слова райдуга близьке за значенням слово. Що, на вашу думку, обумовило назви цього природного явища? На що схожа райдуга?
– Скільки кольорів має райдуга?
– Із чим пов'язані синій і блакитний кольори?
– У яку пору року найбільше зеленого кольору? Як це пояснює автор?
– Із чим зазвичай асоціюється жовтий колір?
– Про яку квітку червоного кольору говорить поет?
– Які кольори можна побачити, коли проміння сонця падають на сніг? Як про це говорить автор вірша?

2. Допишіть до поданих слів назви предметів із вірша. Замініть їх словами, які називають особу, запишіть у дужках.

3. Складіть речення-формулу із семи слів, кожне слово в якому починатиметься першою літерою кольорів веселки.

§ 14

СЛОВА – НАЗВИ ЧИСЕЛ ПИТАННЯ СКІЛЬКИ? КОТРИЙ?

86.1 Розгляньте малюнок.

86.2 Дайте відповіді на запитання.

Скільки іграшок на малюнку? Скільки машинок?
Котра на малюнку за порядком лічби лялька?

Існують слова, що вказують на кількість предметів або порядок їх при лічбі. Вони відповідають на питання **скільки? котрий?**

87.1 Прочитайте слова. Випишіть їх у дві колонки:
у першу ті, які відповідають на питання *скільки?*;
у другу – на питання *котрий?*

Дев'ять, три, сьомий, десять, третій, десятий, сім,
дев'ятий.

88.1 Уставте замість крапок потрібні слова. Запишіть отримані словосполучення.

Учнів (скільки?) ..., комп'ютерів (скільки?) ...,

парт (скільки?) ..., день (котрий?) ..., за списком (котра?) ..., повідомлення (котре?)

89.1 Прочитайте прислів'я. Як ви їх розумієте?

Улітку один тиждень рік годує. Семеро одного не чекають. Дощ у жнива – як п'яте колесо до воза.

89.2 Знайдіть слова, що вказують на слова – назви чисел. Поставте до них питання.

90.1 Спишіть лічилку. Підкресліть слова – назви чисел.

Раз, два, три, чотири, п'ять! -

П'ятеро пташат летять! -

Перше, друге, третє... п'яте...

Йду четвертого шукати.

Богдан Стельмах

91.1 Прочитайте текст.

Кит – найбільша тварина у світі. Він має довжину до 25 метрів. Великий кит важить 16 тонн. У його пащу може увійти човен. Але глотка в нього вузька. Він ковтає тільки дрібну рибку. Ростуть кити повільно. Дорослими вони вважаються в 20 років (*Із журналу*).

91.2 Назвіть цифри й запишіть їх словами.

92.1 Запишіть відповіді на запитання

Скільки місяців у році? Скільки днів у тижні?
Яким за порядком є місяць травень?

93. Відгадайте ребуси.

100 янка смор 1 а

94.1 Спишіть словосполучення, замініть цифри словами.

4 книжки, 9 цибулин, 7 зошитів, 5 конвертів, 3 листівки, 8 фломастерів, 1 гумка, 2 олівці, 6 яблук, 10 днів.

95.1 Від поданих слів – назв чисел, що відповідають на питання скільки?, утворіть слова, що відповідають на питання котрий?, за зразком.
Зразок. Скільки? котрий?

Один, два, чотири, одинадцять.

ПАРАСОЛЬКА

Дощ лив як з відра. Хлопчик у своїх яскраво-синіх ґумаках чалапав за мамою й тихенько розмовляв з парасолькою:

- А чому ти так любиш дощ?
- Бо він схожий на музику. Послухай, як стукають краплі по ринвах та підвіконнях, подивися,

якими чудесними бульбашками скачуть по калюжах. І найголовніше: без мене ти змок би до нитки, – пояснила парасолька. – Ти можеш застудитися, а я ні. Тому мені подобається тебе оберігати.

У школі Марко розклав парасольку сохнути в кутку класу, серед інших парасольок.

«Цікаво, чи й вони такі ж чарівні, як моя?» – подумав хлопчик і побіг до друзів. Про ранкову пригоду він не розповідав нікому. Хто б повірив, що парасолька розмовляє?

Увечері, коли Марко йшов із татом додому, вітер раз у раз намагався видерти парасольку з рук.

– Тепер я тебе захищаю, – прошепотів Марко.

Та хоч як міцно хлопчик тримав парасольку, вітер таки висмикнув її з рук і поніс вулицею. Парасолька пролетіла кілька метрів, шубовснула в калюжу і загойдалася на хвильках. Вона була мов кораблик – зі щоглою, але без вітрил.

– Важкий у тебе видався день, – співчутливо говорив хлопчик, миючи під душем кольорові автомобілі на синій тканині.

– Зате я нині політала і поплавала, – задоволено промовила парасолька.
– Мені так сподобалося!

– І мені дуже сподобалося йти з тобою до школи, –
усміхнувся Марко.

Наталка Малетич

Гумаки – cizme

Ринви – burlan

Пригода – aventura

Висмикнув – smuls

Шубовснула – a căzut în apă

Щогла – catarg

1. – Хто є головним героєм твору? Як його звати?

- Про яке природне явище говориться в тексті?
- Що здається вам незвичайним в описаній події?
- Що найбільше цікавило хлопчика?
- Чому парасолька так любила дощ? Прочитайте, як вона про це говорила.
- Чи розповів хлопчик комусь про свою пригоду? Чому?
- Як би ви вчинили на місці Марка?
- Що сталося з парасолькою, коли Марко йшов із татом додому?
- Якими словами хлопчик підтримав парасольку? Як це його характеризує?
- Який настрій був у парасольки?

- Чи можна вважати, що Марко й парасолька – друзі? Чому ви так вважаєте?
- Чи хотіли б ви мати такого друга?
- Чому вас ця казка навчила?

2. Розташуйте подані події в тій послідовності, як вони відбувалися.

У школі Марко розклав парасольку сохнути в кутку. Парасолька розказала про те, як ставиться до дощу.

Марко – захисник парасольки.

Хлопчик у яскраво-синіх гумаках чалапав за мамою.

Перекажіть казку від імені Марка або від імені парасольки.

3. Прочитайте загадку. Відгадку запишіть, зробіть звуковий запис.

Я порою дощовою –
Наче дах над головою.
При собі мене тримають,
А як дощ пройде – складають.

4. Утворіть словосполучення, цифри запишіть словами.

1 парасолька, 2 парасольки, 5 парасольок.

ПЕРЕВІРТЕ СЕБЕ

1. Слова – назви чисел відповідають на питання
А хто? що? Б скільки? котрий?

2. Слова – назви ознак вказують на
А колір, смак, розмір, форму Б особу

3. Виберіть ряд слів, що вказують на особу, але
не називають її.
А ми, я, ти, вони Б гарний, шість, день

4. Доберіть слова з довідки.

Кругле, солодке, смачне –

Жовтий, кислий, корисний –

Гарна, пахуча, жовта –

Слова для довідки: *квітка, яблуко, лимон.*

5. Запишіть наведені словосполучення за зразком
багато – один.

Солодкі груші – ...; солодкі яблука – ...; солодкі
напої –

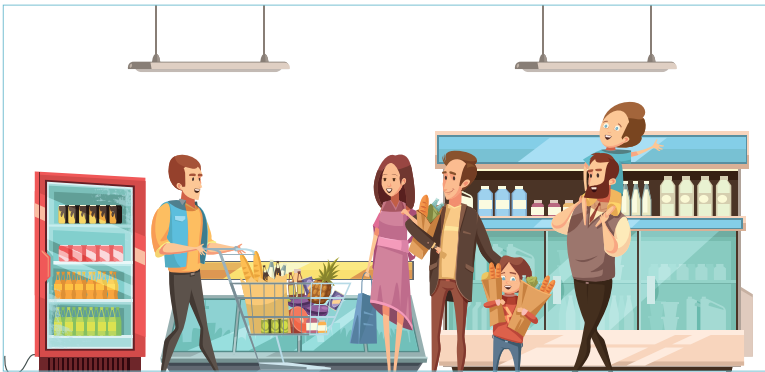
6. Перепишіть прислів'я, запишіть цифри словами.

Краще 1 раз побачити, ніж 100 разів почути. 7 раз
відмір, 1 раз відріж. За 2 зайцями поженешся,
жодного не впіймаєш.

УСНА РОЗПОВІДЬ ЗА МАЛЮНКОМ

96.1 Розгляньте малюнки. Що на них зображено?

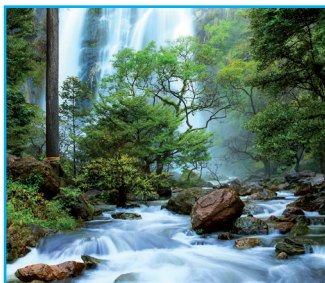

97.1 Підготуйтеся до усної розповіді за малюнками, використайте слова з довідки.

Слова для довідки: *купити, їхати, йти, зупинити, впасти, пояснити, слухати, обіцяти, світлофор, поліцейський, пішохід, гроші, продукти.*

98.1 Розгляньте малюнки. Дайте відповідь на запитання одним словом.

Що робить дівчина? Що робить річка? Що роблять пташки?

Слова, що називають дію предмета, відповідають на питання **що робити?**
що робить? **що роблять?** **що робив?**
що зробить?

99.1 Прочитайте вірш. Знайдіть слова – назви дій предмета. Поставте до них питання.

Учать мами:

рибку – плавати,

звіра – бігати,

птахів – літати.

А дітей навчає вчитель –

все уміти, багато знати *(Із журналу).*

100.1 Прочитайте слова. Доберіть до них слова – назви дій. Запишіть утворені словосполучення.

учитель лікар тракторист	що робить?	оре навчає лікує

100.2 Розкажіть, хто за професією ваші батьки.

101.1 Доберіть із довідки необхідні слова – назви дій і спишіть речення.

Весною ... з теплого краю жайворонок. Мама хоче ... пироги. Звичаї свого народу треба

Слова для довідки: спекти, пам'ятати, прилетів.

102.1 Доберіть із дужок слова – назви осіб, які виконують дію, і спишіть речення.

(Він, ми, вони) любить свою собаку. (Я, вона, вони) йду на день народження до подруги. (Ти, він, вони) грають у футбол.

ПІСНЯ ІЗ СОПІЛКИ

На вербі зростала гілка,
В гілці тій жила сопілка,
А в сопілці – гарна пісня,
Пісні тій було там тісно,
В пісеньці – слова чудові,
Ті, що є у рідній мові.

Та ніхто не зрізав гілку,
Не зробив собі сопілку,
Не загравав ту гарну пісню,
Ту, якій в сопілці тісно.
І мовчать слова чудові,
Ті, що є у рідній мові.

Притулюся до вербички
Я своїм маленьким личком
І торкнуся тієї гілки,
У якій живе сопілка,
Заспіваю гарну пісню,
І не буде пісні тісно...

Хай звучать слова чудові,
Ті, що є у рідній мові.

Віра Правоторова

Торкнуся – atingeți-mă

1. – Чи сподобався вам вірш? Чим саме?

– У гілці якого дерева жила сопілка?

– Який незвичайний житель був у сопілці?

– Як ви розумієте слова про те, що пісні було тісно в сопілці?

– Яким настроєм пройнято другу строфу вірша?
Чому ви так вважаєте?

- Яким було бажання героя твору? Як це його характеризує?
- Який заклик звучить у вірші?

2. Розгляньте малюнок. Перед вами – музичний інструмент пан-флейта. Дослідники вважають, що через вплив молдовської культури на Буковині пан-флейти ще називають «най». Що спільного в цього музичного інструмента й сопілки?

103.1 Прочитайте й запишіть текст із пропущеними словами, скористайтеся довідкою.

Уранці Марійка _____ до школи. Біля дороги вона _____ квітку. Марійка захотіла _____ квітку.

Слова для довідки: *йшла, побачила, зірвати.*

104.1 Розгляньте таблицю.

я	пливу <u>у</u>	чую <u>ю</u>	біжу <u>у</u>	стою <u>ю</u>
ти	пливеш <u>еш</u>	чуеш <u>еш</u>	біжиш <u>иш</u>	стоїш <u>иш</u>
він, вона, воно	пливе <u>е</u>	чує <u>е</u>	біжить <u>ить</u>	стоїть <u>ить</u>
ми	пливемо <u>емо</u>	чуємо <u>емо</u>	біжимо <u>имо</u>	стоїмо <u>имо</u>
ви	пливете <u>ете</u>	чуєте <u>ете</u>	біжите <u>ете</u>	стоїте <u>ете</u>
вони	пливуть <u>уть</u>	чують <u>ють</u>	біжать <u>ать</u>	стоять <u>ять</u>

Слова – назви дій змінюються за особами.

105.1 Змініть слова – назви дій за особами. Скористайтеся таблицею вправи 104.1.

Пишу, читаю.

106.1 Прочитайте текст. Назвіть слова – назви дій предмета.

Комп'ютерна мишка «сидить» на робочому столі. Допомогає виконувати на екрані різні операції. Вона рухає курсор по екрану. Ставить його в потрібне місце.

Комп'ютерна мишка знак м'якшення **поставит..**, і крапку, і знак питання або знак оклику. Слово **підкреслит..**, **замінит..** малу літеру на велику. Отака комп'ютерна мишка! *(За матеріалами Інтернету)*

107.1 Спишіть другий абзац тексту вправи 106.1, уставте у виділених словах потрібні букви.

ВЕЛИКОДНЕ ЯЄЧКО

Є така приказка «Дороге яєчко на Великдень». Саме до цього свята фарбують і розписують яєчка. Потім їх святять у церкві й дарують своїм рідним, знайомим. Це означає, що всі образи слід

забути. Хто посварився, на Великдень обов'язково мириться.

Освячену писанку з давніх-давен клали до першої купелі немовляти, щоб зростало дужим. Писанку приорювали в полі, щоб краще родило жито-пшениця. Клади під поріг стайні, щоб добре велося худобі. Зводячи хату, у кожному кутку клали по писанці. Люди вірили, що писанка оберігає оселю від пожежі та іншої біди.

За матеріалами Інтернету

Купелі немовляти – baia copilului

Дужим – voinic

Приорювали – a ara

Стайні – grajd

Зводячи хату – a construi casă

1. – До якого свята фарбують і розписують яечка?

- Що роблять з освяченими писанками?
- Що означає подарована писанка?
- Навіщо освячену писанку клали до першої купелі немовляти?
- З якою метою писанку приорювали в полі?

- Що робили з писанкою, щоб добре велося худобі?
- Що давала писанка новобудові?
- Чому, на вашу думку, свято називається Великдень? Що ви знаєте про це свято?

2. Знайдіть у першому абзаці слова – назви дій, які виконують «вони». Змініть ці слова за особами.

108.1 Розгляньте малюнки. Назвіть слова, що вказують на дію.

Що буде робити?

Що робив?

Що робить?

Слова – назви дій указують на час тривалості дії.

109.1 Поставте питання до слів – назв дій, випишіть їх у три колонки.

Що робив?
писав

Що робить?
пише

Що буде робити?
напише

Читав, співає, читатиме, співав, стрибає, буде співати, стрибав, читає, буде стрибати.

110.1 Складіть речення на основі власних спостережень за змінами в природі.

Про те, що відбулося вчора. Про те, що відбувається сьогодні. Про те, що відбудеться через місяць.

110.2 Запишіть речення й підкресліть слова – назви дій.

111.1 Прочитайте вірш, уставте замість крапок пропущені слова – назви дій. Усно поставте до них питання.

Я без діла не ... ,
Гарні квіти
Рано брата ... ,
Бо в садок його

Слова для довідки: *воджу, сиджу, розбуджу, посаджу.*

112.1 Поставте слова – назви дій у потрібній формі й запишіть речення.

(Прийти) весна. Сонце (гріти) землю. (Початися) весняні роботи. Дорослим (допомагати) діти.

ГОЛУБИЙ ДОЩИК

– Наче й дощ недавно був, а вже сухо, – каже бабуся. – Помідори он геть вуха попускали.

Тетянка вхопила свою голубу поливальничку й бігцем до діжки, що під ринвою. Зачерпнула води і хутчій до помідорів. Кропить їх і промовляє:

– Ану, піднімайте вуха, бо дощик іде!
Тетянка й огірки не поминула, і квасоллю. Всю
грядку полила.

Вийшла з хати бабуня і здивувалася:

– Наче й дощу не було, а городина повеселіла.
– Був, бабусю, був! – усміхнулась Тетянка. – Голубий дощ ішов, з голубої поливальнички.

Василь Чухліб

Бігцем – în fugă

Під ринвою – sub burlan

Зачерпнула – Înşurubat

Хутчій – rapid

Кропить – stropeşte

1. – У яку пору року відбуваються події, описані в оповіданні? Чому ви так вважаєте?

- Чому бабуся хвилювалася за свій город?
- Чому почали сохнути рослини?
- Як ви розумієте вислів «помідори вуха поопускали»?
- Що зробила Тетянка?
- Що примовляла дівчинка, коли поливала рослини? Який у неї був настрій? Обґрунтуйте свою думку.
- Як ви вважаєте, що б сказали рослини Тетянці, якби могли говорити?

- Чому бабуся здивувалася?
- Чому дівчинка назвала свій дощик «голубим»?
- Яка основна думка оповідання?

2. Випишіть із тексту по три слова, що означають різний час тривалості дії. Поставте питання до записаних слів.

3. Знайдіть в останньому реченні п'ятискладове слово. Доберіть до нього таке слово, щоб ненаголошений склад став наголошеним.

4. Складіть речення про те, що буде на грядці після голубого дощику.

БУДОВА Й СКЛАДАННЯ ДІАЛОГІВ

113.1 Прочитайте діалог. Назвіть, хто з ким спілкується.

- Добрий день! Я хочу обміняти книжку.
- Добрий день! Яку книжку ти прочитав?
- Я прочитав казку «Сьома дочка».
- Хто автор цієї книги?
- Василь Сухомлинський.
- Яку книжку ти хочеш узяти?
- Я люблю читати казки Василя Сухомлинського.
- Вибирай ось на цій полиці.
- Ви допоможете мені?
- Так, я допоможу тобі зробити вибір.
- Дякую.

Розмова між двома особами називається **діалог**. Діалог складається з **реплік**. Кожну репліку діалогу записуємо з нового рядка, перед реплікою ставимо **тире**.

114.1 Складіть діалог за малюнком «У крамниці іграшок».

115.1 Запишіть текст у формі діалогу.

Це тобі меду назбирала бджілка, яку ти врятував. Одна бджілка – й стільки меду! – здивувався Василько. А вона всім, всім бджілкам розповіла, от вони й постаралися.

115.2 З якої казки діалог? Назвіть автора.

116.1 Випишіть репліки діалогу з тексту «Голубий дощик» на сторінці 82.

НА ЗЕЛЕНОМУ ГОРБОЧКУ

На зеленому горбочку,
У вишневому садочку,
Притулилася хатинка,
Мов маленькая дитинка

Стиха вийшла виглядати,
Чи не вийде її мати.
І до білої хатинки,
Немов мати до дитинки,
Вийшло сонце, засвітило
І хатинку звеселило (*Леся Українка*).

Притулилася – s-a aplecat
Стиха – încet
Звеселило – distrează-te

1. – Про що цей вірш? Де була хатина?
– Як поетеса ставиться до хати?
– Із ким порівнює хату Леся Українка?
– Із ким поетеса порівнює сонце? Чому?
– Як сонечко змінило хатку? Назвіть дії сонечка.
– Які пестливі слова є у вірші? Що вони передають?

2. Знайдіть у вірші слово, що відповідає на питання що робити? Змініть це слово за особами й запишіть.

3. Укажіть слова – назви предметів, до яких авторка добирає назви ознак.

117.1 Прочитайте діалог.

- Дмитрику, чи любиш ти тварин?
- Так.

- Які тварини у тебе є вдома?
- Собака.
- А кішка є?
- Ні.
- Я вважаю, що кішки тендітніші.
- Згоден.

Найчастіше використовуються неповні речення стверджувальні: **так, згоден, добре** та заперечні: **ні, не згоден, не хочу, не буду.**

118.1 Прочитайте вірш. Знайдіть заперечні та стверджувальні слова й запишіть їх.

НАЙКРАЩА ІГРАШКА

- Не вгадать тобі нізащо, котра з іграшок найкраща!
- Знаю! Трактор заводний!
- Зовсім ні.
- Електрична залізниця!
- Помилився.
- Ну, тоді це — пароплав!
- Не вгадав.
- Зрозуміло: це — літак!
- Знов не так.
- Добре, відповідь я дам: та, яку зробив ти САМ!

Анатолій Костецький

119.1 Доповніть діалог стверджувальними та заперечними словами.

- Галинко, ти підеш сьогодні на прогулянку?
-
- Зустрінемося у парку?
-
- Будем кататися на велосипедах?
-

120.1 Складіть діалог за темою «Ким я хочу бути».

ЗУСТРІЧ З АСТЕРОЇДАМИ

Серед пилу та льоду, десь дуже-дуже далеко, між жовтих, червоних і білих зірок народилась Комета.

Цікавість відразу ж відправила її вперед, у велику подорож по Всесвіту.

Комета мала загнутий хвостик, що тягнувся за нею. Такий довгий-довгий, сяючий. Вона навіть спершу дивилась не вперед, куди летить, а на свій хвіст.

– Обережно! – попередив Комету Астероїд. Їх тут зібралось дуже багато. Більших і менших, схожих на кульку, пласких, поламаних...

Комета трішки сповільнила свій рух, подивилась на зустрічних і спитала зацікавлено:

- Ви хто?
- Ми астероїди.

- Вас так багато. І що ви робите?
- Ми танцюємо. Приєднуйся! – і астероїди поспішили й далі водити хоровод.

Комета спочатку летіла поруч із ними. Вона зробила одне коло, а тоді облетіла астероїди. Раптом десь удалині засяяла зірка. Велика-велика, яскрава-яскрава. Звідти віяло теплом. І цікава подорожня попрямувала в той бік.

Марія Солтис-Смирнова

Комета – cometă
Сяючий – strălucitor
Астероїд – asteroid
Пласких – plat

1. – Де народилася Комета? Серед чого почалося її життя?
 - Якого кольору були зірки?
 - Прочитайте опис Комети.
 - Про що свідчить те, що Комета відразу відправилася в подорож? З ким вона зустрілася?
 - Якими були астероїди? Що вони робили?
 - Що запропонували астероїди Кометі?
 - Що привернуло увагу Комети? Чи зрозуміло вам, про яку зірку йдеться?

2. Випишіть із тексту в три колонки слова: назви предметів, назви ознак, назви дій.

121.1 Прочитайте вірш.

Жив ... світі дід Василь.

... кисіль він сипав сіль.

Цукор клав ... холодець,

... чай — жовтки ... яєць.

Був дідусь наш ... дивак,

... робив це просто так,

... робив це все ... штуки,

... сміялися онуки (За Валентином Бичком).

Довідка: на, у, а, з, не, для, щоб.

121.2 Уставте пропущені слова із довідки й прочитайте, що вийшло. Хто знає, як називаються такі слова? Спробуйте поставити до них питання. Яка їх роль у реченні?

Слова в реченні, до яких не можна поставити питання, називаються **службовими**. Вони служать для зв'язку слів у реченні.

122.2 Уставте службові слова й запишіть текст.

Оленка й Сергійко пішли ... лісу. Вони зупинилися ... сосни. ... сосні сиділа білка. Вона

швидко заховалася ... стовбур. А ... ялинкою діти помітили їжачка.

123.1 Прочитайте й спишіть речення. Підкресліть службові слова.

У Віри гарна іграшка. Олексій сидить за партою. Вранці Миколка поспішає до школи. Іванко любить лимони, а Яринка – апельсини. Лисиця ловить і їсть мишей.

123.2 Зробіть звуковий аналіз виділеного слова.

124.1 Утворіть сполучення слів, уставте службові слова *із, під, і, не, а, на*.

Сестра ... брат, сидить ... деревом, не великий, ... маленький, лежить ... столі, ... вміє читати, опадають ... трав.

125.1 Прочитайте текст. Про що в ньому розповідається?

Річка Дніпро найбільша в Україні. Була колись у ньому дуже чиста вода. Кожен хотів пригубити цієї цілющої води.

Сьогодні наша річка вже не така чиста. Вона отруєна байдужими господарями. Дніпро чекає, діти, на вашу допомогу. Треба

підкуватися про свою річку, і здоровішим стане
Дніпро (Із журналу).

125.2 Спишіть речення, у яких є службові слова. Підкресліть їх.

ЧЕРВОНИЙ КАВУН

– Ходімо, Петрику, кавуна посадимо, –
кличе дідусь.

Пішов би Петрик, та дорога на баштан – у калю-
жах. А Петрикові їх перестрибувати ліньки.

Посадив дідусь кавуна сам.

Настало літо. Росте кавун.

Спека надворі нестерпна.

– Ходімо, Петрику, кавуна
поллемо.

Пішов би Петрик, та хто ж
за нього метеликів сачком
ловитиме?

Пішов дідусь сам. Полив кавуна.

Виріс кавун – руками не обхопиш.

– Ходімо, Петрику, кавуна принесемо, – гукає
дідусь.

Пішов би Петрик, але ж на гойдалці саме розгой-
дався. Мало не до хмар.

Прикотив дідусь кавуна з баштану сам. Прико-
тив, витер піт та й каже:

– Ну й лінькуватий же ти в мене, онучку! Навіть
кавунові за тебе соромно.

Розрізав він кавуна. А той і справді червоний-червоний. Мов Петрик.

Борис Вовк

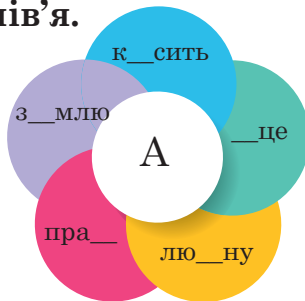
Баштан – plantații
Нестерпна – insuportabil
Сачком – plase
Гойдалці – leagăne

1. – Хто є героями оповідання?
– Про що попросив Петрика дідусь?
– Які причини щоразу знаходив онук, щоб відмовити дідусеві?
– Яким виріс кавун?
– Чому кавунові було соромно за Петрика?
– Від чого застерігає це оповідання? Чого навчає?
– Як повелися б ви, якщо опинилися б на місці Петрика?

2. Уставте пропущені літери в пелюстки, прочитайте слова. Складіть із ними речення – прислів'я, використайте службове слово, що в центрі квітки. Поясніть значення прислів'я.

126.1 Розгляньте малюнок. Де знаходяться бджоли? Запишіть за зразком.

Зразок. *Бджоли над вуликом.*

126.2 Про що, на вашу думку, можуть «розмовляти» бджоли? Усно складіть діалог між двома чемними бджілками.

127.1 Прочитайте текст. Випишіть службові слова й ті слова, з якими вони зв'язані, за зразком.

Зразок. *Над річкою, побачив та сів.*

ЯК МЕТЕЛИК ПЛАВАВ У СТАВКУ

Летів білий метелик над річкою. А хтось кинув у воду червону квітку. Побачив метелик квітку та сів на неї. Квітка пливе, й метелик пливе.

Летіла над водою ластівка. Доторкнулась вона крилом до води. Сколихнулась вода, сколихнулась квітка – і загойдався метелик. Весело йому річкою пливти (*За Василем Сухомлинським*).

128.1 Розгляньте малюнок. Складіть і запишіть розповідь із кількох речень, підкресліть службові слова.

129.1 Уставте службові слова й спишіть текст. Доберіть заголовки.

... яру було джерело. Вода ... ньому чиста ... холодна. ... джерельця росла верба. ... цим деревом люди відпочивали. Одного разу діти пили воду ... залишили тут кухлик.

У ГОСТІ ДО КАЗКИ

130.1 Пригадайте свою улюблену казку, назвіть казкових героїв. Як зазвичай починаються казки? Якими словами закінчуються? Які дива в них відбуваються?

131.1 Прочитайте початок казки.

Жили-були на дереві листочки. До них часто прилітали птахи. Листочкам теж дуже хотілося політати, але в них не було крил. І ось одного разу їх мрія здійснилася...

131.2 Пофантазуйте і складіть продовження казки.

132.1 Прочитайте репліки героїв казок, з якими ви ознайомилися в I семестрі. Назвіть ці казки.

– Потрудись, побігай, а тоді вже обідай.
Поробиш усю роботу, то й поспиш в охоту.

– Це тобі меду назбирала бджілка, яку ти врятував.

– Скажіть, хто з нас кому повинен дати дорогу: чи той, що згори їде, чи той, що під гору?

ЛИСИЧКА І ГЛЕЧИК

Жили собі дід та баба. Пішли вони у поле жито жати. На полудень взяли собі глечик молока. Прийшли вони на поле. Баба і каже дідові:

- Де б оце глечик з молоком поставити?
- Постав, стара, молоко в кущик.

Баба послухала діда і поставила молоко в кущик. От пішли вони жати. Жнуть та й жнуть. А лисичка прибігла та й випила молоко, але голови із глечика назад не вийме. Ходить лисичка, головою крутить та й каже:

– Ну, глечичок, пожартував та й буде уже, випусти мою головоньку. Буде ж тобі, голубчику, буде!

Не одстає глечик, хоч ти що хоч роби.

– Подожди ж, проклятий глечик! Не одстанеш, так я тебе утоплю!

Прибігла лисичка до річки глечика топить. Вбігла вона в річку, сунула голову в воду і набрався

повний глечик води. Так глечик за собою в воду і лисицю потягнув.

Українська народна казка

Полудень – amiază

Жати – culege

Не одстає – nu se oprește

1. – Хто є героями казки?

– Що взяли собі на полудень дід і баба?

– Куди поставила баба глечик з молоком?

– Що сталося з лисичкою після того, як вона випила молока?

– Що вирішила зробити лисичка з глечиком?

– Чи гарно вдіяла лисичка? Чи шкода вам лисички? Чому?

– Яка головна думка казки?

– Перечитайте виділені в тексті речення. Знайдіть пестливі слова. Чи щирими вони є?

2. Випишіть із останнього абзацу казки службові слова.

3. Перечитайте виділені в тексті речення. Знайдіть пестливі слова. Чи щирими вони є? Доведіть свою думку.

133.1 Розгляньте малюнки, доберіть до них назви. Поясніть значення слів.

Кожне слово щось означає, тобто має лексичне значення. **Лексичне значення** слів пояснює тлумачний словник.

134.1 Випишіть із поданих слів ті, що називають дії. Поясніть їх лексичне значення. За потреби скористайтеся тлумачним словником. Кататися, велосипед, весна, веселий, радіти, діти.

135.1 Поміркуйте, що означають слова лівої колонки. Поедняйте слова з їхнім значенням у правій колонці.

Заморозки	нагорода за військові або трудові заслуги
Медаль	незначні ранкові морози
Конвалія	квітка цвіте білими квіточками, схожими на дзвіночки

136.1 Перекладіть українською мовою.

Copiii au venit în bucătăria școlii. Aici este curat și confortabil. Bucătarul pregătește bucate gustoase.

137.1 Поясніть лексичне значення слів, знайдіть і прочитайте, як про це сказано в тлумачному словнику.

Казка, їхати, гарний.

ЛІС І СТРУМОК

У вологій лісовій гущавині, серед боліт і мохів, протікав струмок.

Він скаржився на те, що ліс закриває від нього небо і далекі краєвиди, не пропускає до нього ні ясного проміння сонця, ні грайливого вітерця.

– Хоч би прийшли люди і вирубали цей нестерпний ліс! – дзюркотів струмок.

– Дитино моя, – лагідно відповідав ліс, – ти ще малий і не розумієш, що моя тінь охороняє тебе від пекучого сонця і вітру. Без мого захисту швидко висохли б твої слабенькі струмочки. Почекай, наберись спочатку сили під моєю тінню, і тоді ти вибіжиш на відкриту рівнину, але вже не слабким струмком, а могутньою рікою. Тоді, без шкоди для себе, будеш відбивати в своїх водах блискуче небо, будеш безтурботно гратися з могутнім вітром.

Костянтин Ушинський

Гущавині – desis
Краєвиди – peisaje
Нестерпний – insuportabil
Рівнину – câmpie
Відбивати – pentru a reflecta
Безтурботно – fara griji

1. – Де протікав струмок? На що скаржився струмок?

- Як звернувся ліс до струмка? Якою була його мова?
- А як розмовляв струмок?
- Яку роль відіграє ліс у житті струмка?
- Що порадив ліс?
- Як ви вважаєте, це звичайна розмова чи ні? Чи можуть ліс і струмок розмовляти?
- Кого нагадують вам ліс і струмок у звичайному житті?

2. Доповніть ряд слів про «життя» струмка: із чого воно починається й чим закінчується.

Пофантазуйте про те, що в майбутньому може бути зі струмком. Скористайтеся підказкою: складіть букви, що є в пропущених словах.

_____ок – струмок – річка – ___e – ___ан

Поясніть лексичне значення цих слів.

ОДНОЗНАЧНІ Й БАГАТОЗНАЧНІ СЛОВА

138.1 Відгадайте загадки.

1. На городі в нас росте

Сонце ясне, золоте.

Жовте око, жовті вії,

Та чомусь воно не гріє.

2. Вона частенько вмивається.

Чотири рази на рік переодягається.

138.2 Які слова загадки вам «підказали» відгадку?

Поясніть лексичне значення слів-відгадок.

Слова, що мають одне лексичне значення, називаються **однозначними**.

Слова, що мають кілька лексичних значень, називаються **багатозначними**.

139.1 Прочитайте слова. Поміркуйте, чому виникли такі назви.

Холодильник, подушка, рукавички, підберезники, книгарня, підручник, хлібопічка, мультиварка.

139.2 Складіть з одним словом (на вибір) речення.

140.1 Прочитайте речення. Поясніть лексичне значення виділених слів.

Школярі вишикувались на урочисту **лінійку**. Даринка взяла в школу олівець і **лінійку**.

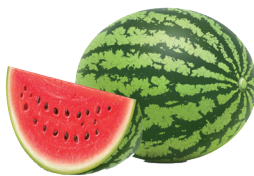
У дідуся вже сива **голова**. На зборах виступив **голова** батьківського комітету.

141.1 Прочитайте й визначте, про кого або про що йдеться.

Живе в лісі, має колючий кожушок, може згортатися клубочком – це

Має м'якеньку шубку, любить молочко, муркоче – це

Круглий, росте на грядці, ззовні зелений, а всередині червоний – це

142.1 Спишіть речення, поясніть значення виділених слів.

Наш **клас** дружний. Микола й Ганна перейшли в другий **клас**. Ми навчаємося в затишному, світлому **класі**.

СТЕЖИНКА

Якщо дружити із стежинкою, вона багато цікавого розповість. Тетянка вийшла на ганок, а стежинка неначе взяла її за руку і повела за собою.

Довкола картопля цвіте біло й рожево, соняхи в золоті бубни вигупують. Зелений огірочок виповз із грядки на стежку: а що тут робиться? Квасоля-повитиця пишається на високих тичках, їй звідтіля все видно. А гарбуз та гарбузиха з гарбузенятами сховалися під лапатим листям – щоб сонце не напекло.

Через стежину снують мурашки. Такі малі, а тягнуть більші за себе гілочки й бадилінки. Тетянка знає: отам, під старою грушею, вони дім собі будують.

А в повітрі золоті цяточки блискають. То бджоли летять по мед: на город, на леваду, в поле.

Веде стежинка Тетянку і все їй показує. Уже й город кінчається. Що ж там далі?

А тут бабуся:

– Внучко, іди-но до хати!

По правді, Тетянці не хочеться вертатись. Але

треба слухатися. Ну що ж, вона завтра із стежинкою далі піде.

За Василем Чухлібом

Бубни вигупують – clopotele sunt
îngrozite

Тичках – trucuri

Лапатим – mare

Бадилинки – virgin

1. – Куди повела стежинка Тетянку?

– Що росло на городі?

– Де саме мурашки будували собі дім?

– Кого названо й чому золотими цяточками?

– Де збирали бджоли мед?

– Чи сподобалося Тетянці життя на городі?

Доведіть свою думку.

– Яким настроєм пройнято оповідання? Доберіть слова з тексту, що підтверджують вашу думку.

2. Випишіть із третього абзацу слова – назви рослин. Поясніть їх лексичне значення.

Це однозначні чи багатозначні слова?

3. Знайдіть у четвертому абзаці слово, у якому дві букви позначають один звук.

ПРЯМЕ Й ПЕРЕНОСНЕ ЗНАЧЕННЯ СЛОВА

143.1 Порівняйте значення словосполучень.

Хор співає – душа співає, сміються діти – сміється слово, солодкий час – солодкі слова.

Слова можуть уживатися в прямому й переносному значеннях.

144.1 Прочитайте речення. Скажіть, у якому значенні вживаються виділені слова.

1. У мого тата **золоті** руки. **2.** У Аліни **золоте** волосся. **3.** Мені на день народження подарували **золотий** кулон.

145.1 Складіть з кожним словом по два словосполучення: одне – у прямому, а друге – у переносному значенні.

М'який, теплий, сіяти.

146.1 Випишіть із речень словосполучення у дві колонки: у першу – із прямим значенням, у другу – із переносним.

У футлярі лежали срібні монети. Піднесла мишка до мордочки свої м'які лапки. Кожна гілка на світанку дзвонить срібною росою. Вітер колише трави шовкові. У нашої Оксанки шовкова спідничка, білі рукавички.

147.1 Доберіть до слів із переносним значенням слова із прямим значенням і запишіть за зразком.

Зразок. *Срібний іній - срібні сережки.*

Золота пора, чорна робота, чисте небо, співає струмок.

КРАСА ПРИРОДИ – СПРАВЖНЄ ДИВО

148.1 Утворіть із поданих складів слова.

Ро, при, да; са, кра.

149.2 Складіть речення зі словосполученням *краса природи*.

149.1 Прочитайте вірш.

Знайдіть слова, що вжиті в переносному значенні.

Краса природи – справжнє диво!
Все неповторне і живе.
Де не поглянь, скрізь так красиво:
По небу сонечко пливе,
Навколо височіють гори,
Між горами дзюрчить вода,

А ліс зелений наче море,
І всюди казка вигляда.

Надія Красоткіна

150.1 Висловіть свої думки про красу природи. Розкажіть, які картини природи вам подобаються й приносять задоволення.

151.1 Поміркуйте, як доповнити речення. Запишіть доповнене речення.

Краса природи – справжнє диво, тому що ...

УКРАЇНСЬКИЙ ПРАПОР

Марійка сиділа й малювала. Спочатку взяла блакитний олівець:

– Хай небо буде погідне, ясне! — сказала вона й намалювала небо.

– У небі хай сяє сонечко, — сказала вона і взяла жовтий олівець.

Намалювала сонце, і небо повеселішало.

А внизу поле, чорне та сумне.

– Розвеселімо його! – мовили жовта і блакитна барви. Взялися за рученьки і злинули додолу: одна блакитним дощиком, друга – ясним проміннячком.

У чорній землі спала насінинка. Пробудилася та й каже:

– Як мені добре! Дощик мене напоїв, сонечко зігріло. Буду я проростати.

І над землею піднявся зелений паросток. І другий піднявся, і третій, і тисяча тисяч веселих зелених паростків!

– Тепер же я знаю, – засміялася Марійка, – де жовте і блакитне удвох, там настає весна! Бо разом вони дають зелену барву.

Відклала олівці і замилювалася. Гарна жовта барва з блакитною! Як сонечко з небом. Як волошка з пшеницею. Як наш прапор.

Зірка Мензатюк

Погідне – utile
Барва – culoare

1. – Хто є головною героїнею оповідання?
– За яких умов ми знайомимося з дівчинкою?
– Яким було небо, що намалювала Марійка?
– Від чого повеселішало небо?
– Яким було поле? Що сприяло покращенню настрою поля?
– Що сталося з насінинкою, яка спала в землі?
– Який настрій був у Марійки, коли вона дивилася на свій малюнок?
– Які враження та емоції викликало у вас оповідання?

2. **Випишіть із тексту назви ознак паростків. Яке слово вживається в прямому значенні, а яке – у переносному?**

§ 20

СЛОВА, БЛИЗЬКІ ЗА ЗНАЧЕННЯМ

152.1 Розгляньте малюнки, назвіть їх.

152.2 Прочитайте слова. Поясніть лексичне значення.

Дім – будинок, хата, оселя, помешкання.

Боятися – лякатися, полахатися.

Мирний – спокійний, тихий.

153.1 Доберіть слова, близькі за значенням, до поданих слів.

Азбука, літера, дорога, друг, говорити.

154.1 Прочитайте вірш. Доберіть слова, близькі за значенням, до виділеного слова й запишіть їх.

Знаєш ти, що таке **Батьківщина**?

Батьківщина – це ліс осінній,

це домівка твоя і школа,
і гаряче сонячне коло (Анатолій Костецький).

155.1 Як записати слово *робота* п'ятьма буквами? А чотирма? Запишіть.

156.1 Доберіть до поданих слів із довідки слова, близькі за значенням. Запишіть парами.

Солдат, врода, дорога, базар.

Слова для довідки: *краса, шлях, ринок, воїн.*

157.1 Відгадайте загадку.

Що за диво, що за птах
Наганяє жабам жах?
На одній нозі дримає
І на хаті хату має?

157.2 Прочитайте текст. Зверніть увагу на слова, близькі за значенням.

Лелека – символ вірності, щастя, добробуту, живий символ України.

В Україні лелеку ще називають **чорногуз, бузько, бусол, бусел, буслик, боцян.**

157.3 Як ще лелеку називають у народі? Запишіть.

158.1 Доберіть із поданих слів до слова "*ходить*", близькі за значенням.

Крокувати, йти, говорити, стрибати, ступати, думати, читати.

159.1 Замініть значення висловів одним словом, близьким за значенням.

Вертітися під ногами – Узяти ноги на плечі
Пекти раків – Набрати води в рот –

160.1 Виберіть слово, що найточніше відповідає змісту.

Вузенька покручена (стежка, дорога) вела через поле. За селом починався березовий (гай, ліс). Діти (мандрували, йшли) лісом і (збирали, шукали) гриби.

161.1 Замініть значення висловів одним словом, близьким за значенням.

Тримати язик за зубами –

Викинути з голови –

Байдики бити – ...

Слова для довідки: забути, лінуватися, мовчати.

СЛОВА, ПРОТИЛЕЖНІ ЗА ЗНАЧЕННЯМ

162.1 Поміркуйте, яке значення мають подані парами слова — схоже чи протилежне.

Добрий – поганий, короткий – довгий, твердий – м'який, радість – горе.

163.1 Доберіть до поданих слів слова з протилежним значенням.

Свіжий хліб – черствий хліб, свіжі квіти – ..., свіжі газети – ..., свіже молоко –

Слова для довідки: *кисле, старі, зів'ялі.*

164.1 З'єднайте прислів'я лівої й правої колонок. Підкресліть слова, протилежні за значенням.

Нових друзів наживай,
З поганої трави не буде
Чим нива чорніша,
Праця людину годує,

а лінь марнує.
а старих не забувай.
доброго сіна
тим хлібець біліший.

165.1 Спишіть слова, протилежні за значенням. Поясніть їх значення.

Багатий – бідний, Батьківщина – чужина, успіх – невдача, брати – віддавати.

165.2 Складіть речення з однією парою слів (на вибір).

166.1 Доберіть протилежні за значенням слова й запишіть.

Чистий – ..., високо – ... , плаче – ...,
повний – ..., добре –

НОВИЙ СУСІД

Жила собі дівчинка на ім'я Уля. Жила вона в малесенькому селищі. Коли там починається весна, там дуже дзвінко дзюрчить вода в річці, солов'ї співають, а трава росте, як на малюнках художників. Та одного разу Уля побачила біля свого дому хлопчика, який сумував...

Дівчинка підійшла і запитала його:

- Привіт, як тебе звати? Мене звати Уля.
- Привіт, мене звати Михайлик.
- А чого ти не йдеш подивитися на нашу річку?
- Я не бачу нічого! – сумно відповів хлопчик.
- Як це ти не бачиш?
- запитала Уля.
- Бо я сліпий!
- Вибач, я просто не знала! – сумно відповіла Уля Михайлику.

У неї в душі стало сумно-сумно... А коли мама

її покликала додому, вона, мовчазна, пішла додому...

Усю ніч вона не спала і думала: «Як так можна жити? Йому ж так важко!»

Наступного дня Уля пішла до Михайлика, вибачилась і промовила:

– Михайлику, давай дружити! Я завжди буду тобі допомагати!

– Давай! – зрадів хлопчик.

Вони стали новими сусідами і новими друзями. Уля не зважала на те, що він не бачить... Натомість, дівчинка при спілкуванні з іншими дітьми просила їх поважати людей з обмеженими можливостями та завжди їм допомагати.

Вікторія Лабунець

Дзюрчить – murmură

Мовчазна – tăcută

Обмеженими – limitare

1. – Як звати героїв оповідання?

– Де жила Уля?

– Який настрій створює картина опису природи?

– Чи змінився ваш настрій, коли ви познайомилися з Михайликом? Чому? Що ви відчуваєте до хлопчика?

- Як повелася Уля, коли дізналася, що Михайлик не бачить? Як її це характеризує?
- Які думки не давали спокою Улі?
- Що запропонувала дівчинка Михайлику наступного дня? Чи правильно вона вчинила?
- Як відгукнувся Михайлик на пропозицію Улі?
- Чи можуть, на вашу думку, люди з особливими потребами бути щасливими? Що для цього треба?

2. Знайдіть у першому абзаці слово із п'яти складів. Доберіть до нього протилежне за значенням слово.

3. Поміркуйте, чим схожі й чим відрізняються слова ім'я та Уля.

4. Розгляньте анаграму. Поясніть, як ви розумієте утворене речення.

6	11	3	17	8	15	19	13	22	1	7	21	14	10	4	20	16	12	9	2	18	5
б	д	е	н	і	д	б	б	е	д	р	д	і	ю	д	у	и	и	л	е	е	о

167.1 Розгляньте малюнки й розкажіть, хто який. Побудуйте речення за зразком.

Зразок. *Хлопчик ..., а дівчинка...*

168.1 Прочитайте прислів'я та приказки. Знайдіть слова із протилежним значенням й запишіть їх.

Знай багато, а говори мало. Краща річ нова, а дружба стара. Хто хоче багато знати – тому треба мало спати. На чорній землі білий хліб родить.

169.1. Прочитайте уривок із казки.

Жили колись два брати: один багатий, а другий бідний. От раз зійшлися вони та й заговорили.

Бідний каже:

– Хоч як гірко у світі жити, а все ж солодко правдою жити.

– Де ти тепер знайдеш правду? Немає тепер правди на світі, тепер скрізь сама кривда. Кривдою краще жити... – відповідає багатий.

– Давай підемо людей питати. Як на твоє скажуть, то я свою худобу тобі віддам. А як по-моєму, то я твою худобу заберу.

169.2 Знайдіть у тексті слова, протилежні за значенням. Пофантазуйте, як закінчилася ця казка.

170.1 З'єднайте частини прислів'їв лівої та правої колонок і запишіть. Підкресліть слова із протилежним значенням.

Праця людину годує,
Хто влітку буде співати,
Де багато крику,

там мало роботи.
а лінь марнує.
той узимку буде танцювати.

ЗАЯЧИЙ ХОЛОДОК

Колись, давним-давно, росли величезні ліси заячого холодку. І селилися в них зайці гамірливими селами й селищами. Тепер же заячий холодок лиш подекуди в лісі. Під гіллястими кучерявими деревцями зайці люблять спочивати і вести довгі розмови про життя-буття.

Хтозна, звідкіля прибудився до Золотого бору капловухий Заець. І такий же задавака та нахаба!

– Це мій холодок! – заявив, улігшися під одним деревцем.

– І це мій! – вигріб собі ложе під іншим.

– І це мій! – побіг під третє, зігнавши звідтіля зайчат.

– Хіба так можна?! – прибігли скаржитися вони Дідові-зайцю.

– Не хвилюйтеся, – заспокоїв їх Дід. – Побачимо, що з того далі буде.

Пішли зайці на город по капусту. Капловухий Заець вибрав найбільшого качана, силкується, ніяк не покотить.

– Облиш! – сказав йому заець Дід. – Це наша капуста.

Поплентався капловухий Заець у

свій холодок ні з чим. Лежить насурмонившись, лапу на лапу закинув. Аж чує: зайці збираються на город по моркву. І він з ними. Учепився за найбільшу морквину, тягне.

– Облиш! – сказав йому заєць Дід. – Хіба це твоя морква? Це наша!

Розсердився капловухий Заєць. Лежить у холодку, не поворухнеться.

А зайці повсідалися на осонні, ласують морквою, капустою. Капловухому мультко стало лежать і їсти хочеться.

– Ідіть уже в холодок! – гукає до зайців.

– А хіба то наш холодок? То ж твій, – відказують йому зайці.

Капловухий Заєць як підскочить та як загаласує на весь ліс:

– Це наш холодок! Наш!

А зайці як засміються! Отож-то.

Василь Чухліб

Селищами – localități

Нахаба – obraznic

Капловухий – cu urechilepleoștite

На осонні – la soare

Силкується – se silește

Мультко – mulți

1. – Чи сподобалася вам казка?

- Хто головний герой казки? Назвіть інших героїв твору.
- Де раніше любили оселятися зайці?
- Яким був Заєць на початку казки? Чи можна стверджувати, що він був нахабним? Чому ви так вважаєте?
- Куди ходили зайці?
- Чому заєць був голодний?
- Які ви маєте почуття до Зайця? Що з ним могло б трапитися?
- Чи сподобалася вам поведінка зайця Діда? Чи правильно він вчинив? Якими словами можна охарактеризувати цього персонажа?
- Чи зрозумів Заєць свою помилку? Обґрунтуйте свою відповідь рядками з тексту.
- Чого навчила вас казка «Заячий холодок»? Яка головна думка твору?

2. Доберіть із тексту до слова *осоння* слово, протилежне за значенням.

3. Прочитайте заковані прислів'я. Поясніть, як ви їх розумієте. Назвіть близькі за значенням слова.

коріння	не	а	без
Дружбу	приятелями	дерево	огорожею
себе	Людина	Огороджуй	дружбою
друзів	без	шукають	що

171.1 Утворіть від поданих слів – назв предметів слова – назви дій за зразком.

Зразок. *Спів – (що робити?) співати.*

Сміх, малюнок, обід, крик, письмо.

172.1 Прочитайте речення, доберіть із правої колонки потрібні за змістом слова.

Хліб ріжуть, а цукор ...

Кружку на стіл ставлять, а ложку...

Сіль сиплють, а воду ...

Тісто місять, а вареники ...

кладуть

ллють

сиплють

ліплять

173.1 Доберіть до поданих слів із довідки слова, протилежні за значенням.

Купувати, руйнувати, говорити, підіймати, шепотіти.

Слова для довідки: *кричати, мовчати, будувати, опускати, продавати.*

173.2 Складіть речення із двома словами (на вибір).

174.1 Доберіть слова, близькі за значенням, до поданих слів.

Боятися, їсти, побачити.

КАЗОЧКА ПРО ДВІ ХМАРИНКИ

Летіли дві хмаринки.

Привіталися, розговорилися.

– Бачиш, он унизу Даринчині квіти?

– Бачу, зовсім зів'яли. Не полити сьогодні – геть пропадуть. Та мені шкода своїх дощенок-краплинок. Я ще мало їх набибрала. Виллю – розтану сама, – відповіла друга.

А перша нічого більше не сказала, хлюпнула дощинками-веселинками на різнобарвні айстри, чарівні гладіолуси, ніжні троянди – й ожив квітничок.

Так добра хмаринка врятувала Даринчині квіти.

Хоч сама зникла...

Та скоро збрала докупи свої краплиночки й полетіла далі нести радість світові.

Галина Римар

**Хлюпнула – а плескаїт
Веселиками – ом vesel**

1. – Хто є героями казки?

– Що привернуло увагу хмаринок?

- Як виглядали Даринчині квіти?
- Що сказала друга хмаринка? Як це її характеризує?
- Що зробила перша хмаринка? Про що свідчать її дії?
- Яка із двох хмуринок вам сподобалася? Чому?
- Що, на вашу думку, важливіше – слова чи дії?
- У чому полягає радість, яку хмаринка несе світу?
- Як ви розумієте слова хмаринки про те, що вона назбирала краплинки? Що ви знаєте про кругообіг води у природі?

2. Прочитайте закодоване прислів'я. Про кого з героїв казки воно? Об'єднавшись у пари, спочатку доведіть цю думку, а потім спростуйте її.

О	Б	У	Д	Е
Т	А	Г	А	Б
А	В	А	Т	И
Д	М	І	С ←	У

3. Запишіть друге й третє слово із прочитаного прислів'я. Доберіть до них слова, протилежні за значенням.

4. Доберіть із тексту слова, що називають дії, що приписувалися квітам до дощичку й після нього. Поділіть ці слова на склади для переносу.

ПЕРЕВІРТЕ СЕБЕ

- Слова – назви дій предмета вказують на**
А назву предмета Б дію предмета
- Службові слова**
А не відповідають на питання
Б відповідають на питання що робити? що робить?
- Укажіть, у якому значенні вжито виділені слова.**
Золоті руки. Спить ліс.
А прямому значенні
Б переносному значенні
- Установіть відповідність**
відважний гай, байрак, діброва
міркувати сміливий, безстрашний, хоробрий
ліс думати, мислити, уявляти
- Уставте замість пропусків службові слова.**
Пароплав (у чому?) ___ морі. Сів (де?) ___ кущем.
Усміхається (до кого?) ___ мами. Сидить (на чому?)
___ стільці. Стоїть (перед чим?) ___ будинком.
- Знайдіть і підкресліть слова, протилежні за значенням.**
Із великої хмари малий дощ. Добре говорить, але зле робить. Корінь навчання гіркий, а плід його солодкий.

ЗМІСТ

§ 1. Номінативне значення слова. Ознайомлення з.....	
перекладним словником.....	3
§ 2. Слова – назви предметів, ознак, дій.....	5
Урок читання. Різдвяні гостинці.....	7
§ 3. Слова, що вказують на особу, на кількість,	
службові слова.....	9
Урок читання. Чотири бажання.....	10
§ 4. Слова, що означають назви предметів і	
відповідають на питання хто? що?.....	13
Урок 1.....	13
Урок 2.....	15
Урок читання. Пустотлива рибка.....	17
§ 5. Число слів – назв предметів.....	20
Урок читання. Скільки в світі сонечок?.....	21
§ 6. Змінювання слів за зразком «один – багато».....	23
Урок читання. Добре вдома.....	24
§ 7. Слова – назви предметів, що вживаються тільки	
як один предмет або тільки як багато предметів.....	
	27
Урок читання. Будівництво хати.....	29
§ 8. Змінювання закінчень у словах.....	31
Урок читання. Той ще не музика, хто в дудку дме.....	
	33
§ 9. Чергування голосних у словах.....	36
§ 10. Чергування приголосних г, к, х – з, ц, с.....	38
Урок 1.....	38
Урок читання. Рідне село.....	39
Урок 2.....	41

Урок читання. Наш рід.....	42
Перевірте себе.....	45
Урок читання. Казка про ведмедика Непосидька.....	46
§ 11. Слова – назви ознак предметів.....	49
Урок 1.....	49
Урок читання. Чому папуга не навчився.....	51
розмовляти.....	51
Урок 2.....	53
Урок читання. Тече вода з-під явора.....	54
§ 12. Число слів – назв ознак предметів.....	56
Урок 1.....	56
Урок читання. Кордон.....	57
§13. Слова, що вказують на особу, але не називають її.....	60
Урок 1.....	60
Урок читання. Смілива зозулька.....	61
Урок 2.....	64
Урок читання. Вірш-райдуга.....	65
§ 14. Слова – назви чисел.....	67
Урок 1.....	67
Урок 2.....	68
Урок читання. Парасолька.....	69
Перевірте себе.....	73
Розвиток мовлення. Усна розповідь за малюнком.....	74
§ 15. Слова – назви дій предметів.....	75
Урок 1.....	75
Урок читання. Пісня із сопілки.....	76
Урок 2.....	78

Урок читання. Великодне яєчко.....	79
Урок 3.....	81
Урок читання. Голубий дощик.....	82
Розвиток мовлення. Будова й складання діалогів.....	84
Урок 1.....	84
Урок читання. На зеленому горбочку.....	85
Урок 2.....	86
Урок читання. Зустріч з астероїдами.....	88
§ 16. Службові слова.....	90
Урок 1.....	90
Урок читання. Червоний кавун.....	92
Урок 2.....	93
Розвиток мовлення. У гості до казки.....	95
Урок читання. Лисичка і глечик.....	96
§ 17. Лексичне значення слова.....	98
Урок читання. Ліс і струмок.....	99
§ 18. Однозначні і багатозначні слова.....	101
Урок читання. Стежинка.....	103
§ 19. Пряме й переносне значення слів.....	105
Розвиток мовлення. Краса природи – справжнє диво.....	106
Урок читання. Український прапор.....	107
§ 20. Слова, близькі за значенням.....	109
Урок 1.....	109
Урок 2.....	110
§ 21. Слова, протилежні за значенням.....	112
Урок 1.....	112
Урок читання. Новий сусід.....	113
Урок 2.....	115

Урок читання. Заячий холодок.....	117
§ 22. Повторення.....	120
Урок читання. Казочка про дві хмаринки.....	121
Перевірте себе.....	123

Навчальне видання
Свінтковська Світлана Андріївна
Верготі Лідія Танасіївна
Ткаченко Світлана Іванівна, Реу Олена Іванівна

Українська мова та читання 2 частина, з аудіосупроводом

Підручник для 2 класу з навчанням молдовською мовою закладів
загальної середньої освіти (у 2-х частинах, з аудіосупроводом)

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Видано ...

Продаж ...

Відповідальний за випуск Юрій Морщавка

Редактор Лідія Верготі

Дизайн Ольга Постнікова

Комп'ютерна верстка Ольга Постнікова

Ілюстрації використані в підручнику: www.freepik.com, www.freepng.ru

Формат 70x90 1/16. Папір офсетний.

Друк офсетний. Умовн. друк. арк. 9,4

Наклад ___ примірників. Зам. № _____.

ТОВ «ТО «Соняшник»

Адреса видавництва: 61115, м. Харків, а/с 3182

helianthus.com.ua/books

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

серія ДК № 5180 від 11.08.2016 р.

Видруковано в КТ "Забеліна-Фільковська Тетяна Сергіївна і компанія

Київська нотна фабрика" 04080 м. Київ, вул. Кирилівська, 51А

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

серія ДК № _____ від _____